

QH. 309. 7

v. Flug

II n
2148

AUGUSTISSIMO
ATQUE INVICTISSIMO

ROMANORVM IMPERATORI
MATTHIÆ,

GERMANIÆ HUNGARIÆ, BOHEMIÆ,
DALMATIÆ, CROATIÆ ET SCLAVONIÆ REGI:

ARCHIDVCI AVSTRIÆ, DVCI BVR-
gundiæ, Stiria, Carinthia, Carniola, Wirtenbergæ,
& vtriusque superioris atque inferioris Silesiæ; Mar-
chioni Moravia & cum superioris tum inferio-
ris Lusatia; Comiti Habsburgico, Tyrolis
& Teccæ, &c. Domino suo
Clementissimo,

HANC DE ORDINANDA REPUBLICA
Germania Orationem,

HÆREDITARIÏ IN REGIAM DOMVM
Studij atque cultus testandi,

D. & C.

CHRISTOPHORVS PFLVGIVS IV LIII
exfratre pronepos.

V. 309. 2

AUGUSTISSIMO
ATQUE INVICTISSIMO
ROMANO IMPERATORI
MATTIAE
GERMANICO REX REX
DANICAE REGNI ET SACCORONIA REGNI
ARCHIDUCI AUSTRIAE DUCI BVR-
gundiae, Stiriae, Carinthiae, Carniolae, Wirtembergae,
& virtutibus superioribus acque inferioribus Silesiae, Mar-
chion Moraviae & cum inferioribus suis inferior-
ibus Silesiae, Carinthiae, Carniolae, Tyrolis

BIBLIOTHECA
ANAVICKAVIANA

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
HALLE
(SAALE)

HEREDITARIUM IN REGIAM DOMINUM
CHRISTOPHORVS PIVS IVS
ex parte principis

I

A D G E R M A - N O S .

V M animaduertam, Principes populiq; Germani, Rempubli-
cā nationis nostræ hoc tempore suo grauitē laborare, incredibile est, quāta animi sollicitudine afficiar. Quando enim Maiores nostri hanc nobis satis beatam reliquerunt, si ea forte concideret, statuere non facile possem, vtrum id miserius futurum esset nobis, an vero turpius, cum præsertim nullum illius malum à nobis seiunctum esse possit, & talis se offerat occasio hoc tempore, vt Respublica eadem nostra non solum conseruari, sed etiam ornari facile possit. Quo minus committendum puto, vt hanc non complectamur animis omnes, nec in eam, quantum pro sua quisque nostrum virili parte potest, cōferamus. Quod vero ad me attinet, etsi tenue est, quod possum ego, tamen ne desim meo erga Germaniam nostram qualicumq; officio, quæ mihi de huius commodis ornamentisq; omnibus cogitanti in mentem veniunt, explicare conabor, vt si forte euentus bonus voluntati meæ atq; consilio responderit, res nostræ secundæ non minus

A

me

me delectent, quam aduersæ hoc tempore cruciant: sin minus, hæc tamen vox meæ perpetuæ erga patriam voluntatis testis esse possit. Ac quia operam dare debemus omnes, qui charitate patriæ mouemur, vt status eius sit longe optimus: præclare agitur nobiscum, quod Maiores nostri Rempub. nostram tam bene constituerunt, vt nunc non de noua huius forma inducēda, sed de veteri vel retinenda, vel recuperanda consilium nos inire oporteat. Itaq; primo ostendam, vt illa è calamitoso quodam statu suo in eum, qui plane beatus esset, fuerit translata, cum Imperium eius initio constitueretur, deinde labes, quas postea ita contraxit, vt à beato illo statu in calamitosum recideret, mōstrabo. Postremo qua via & ratione non solum restitui ea in locum, vnde decidit, bonum, sed etiam excoli atq; amplificari possit, docebo. Attēdite igitur Principes populiq; Germani, & id tribuite mihi, vt si non inutilia dixerō, ea ne repudietis. Atque vt, quæ de statu Reipub. nostræ primo loco dicenda sunt, afferam, constat Rempublicam omnem sic institui, vt vel vnus summæ eius præsit, vel optimates aliquot pari cum potestate, vel penes populum sit eiusdem regendæ potestas. Etsi autem postrema hæc forma in ciuitates & populos non ita magnos vtiliter cadere potest, magnis tamen gentibus atque nationibus non est satis accommodata. In quibus nisi existant Magistratus, qui multitudini nobilitate atq; opibus antecellant, hæc ægre in officio contineri potest. Quare cum initio homines cœtus inter se celebrare

brare

brare cœpissent, inuenta est regum potestas, eaq; talis, vt singuli singulis populis cum imperio præessent, ius dicerēt, tuerentur bonos, & sceleratos coercerēt: Quod ad eas, quæ cōstitutæ fuerant, hominum societates tuendas cum primis aptum esse videbatur. Et quanquam forma hæc Reipublicæ, quod ad similitudinem procurationis eius, qua Deus vnus vniuersum hoc quod cernimus, moderatur, proxime accederet, fuit omnium optima: inductus est tamē postea Optimatum status, cum nec vnus, nec multi, sed pauci, iiq; dignitate & potestate inter se pares, singulas Resp. gererēt. Atque hoc genus etsi per se bonum, & ciuitatibus liberis vtile semper fuit, tamen nec ipsum gētibus maioribus æque ac Regia potestas conducere potuit. Nam vnus in Republica Princeps, qui potestate sua aliorū omniū potestatē cōplectitur, nec vllum habet summi honoris socium, concordem, quietum atq; beatum Reip. statum facilius, quam Optimatum procuratio, retinere potest: Quippe cum vsu veniat, vt inter eos, qui pari sunt cum potestate, facile nascātur similtates, è similtatibus factiones, è factionibus autem motus graues atq; Rebuspubl. perniciosi. Cuius quidē rei documentum statuerunt Græci eo tempore, cum & sapientiæ, & eloquentiæ, & rei militaris gloria florerent maxime. Nam cum ciuitates horum singulæ suos haberent Magistratus, qui pari cum potestate forent: & tamen quidam eorundem, vt fit, summam rerum appetent, & aliis Græcis imperare cuperent: extiterunt sepe in natio-

ne eorum bella intestina, & ipsi patriam suam iis armis, quibus defendere debebant, miserandum in modum dilacerauerunt, cum modo Athenienses & Megarēses, modo Athenienses & Lacedæmonii, modo Lacedæmonii atq; Thebani inter se bella infestis animis gererent, & seipso ita conficerent, vt fracti tandem atque debilitati, in Macedonum potestatem concederent, & dura seruitute opprimerentur. Quo tempore visum fuit Græcis ad Rempub. nationis suæ bene administrandam hoc vnum deesse, quod eadem nõ vnus imperio vniuersa contineretur. Et quanquam Romanorum Respublica, cum post reges exactos ab Optimatibus regeretur, & creuit mirabiliter & effloruit: id tamen, cum illi intra mœnia vnus vrbs concluderentur, nec horum quisq; tam diu magistratum suum gereret, vt Rempub. premere grauius posset, fuit aliquanto facilius, quam si locorum interuallo disiuncti, alii aliis ciuitatibus aut populis præessent. Sit igitur positum hoc atq; fixum, quod ratio summa atque ipse rerum euentus declarat, gentibus magnis atque nationibus eam Reipub. formam, quæ vnum habet Principem, longe aptissimam esse atque vtilissimam. Nunc vero, vt hæc ad rem, de qua hoc loco agimus, conferantur: sic habetote, Rempub. nationis nostræ primo multos Principes atque Reges, qui pari essent cum potestate, habuisse: sed postea quam Imperium eius constitutum fuit, vni Imperatori procurationē huius summam creditam fuisse atque commissam. Et quãquam ex iis, quæ
iam

iam diximus, perspicuum est, vter Reipublicæ status, prior ne ille, an posterior, per se melior fuerit & publicis huius rationibus vtilior, tamen non puto alienum esse ab instituto nostro, si de eo ipso paulo accuratius, explicatiusq; egero. Constat è veteri Annalium memoria, Maiores nostros fidei, constantiæ & fortitudinis gloria semper floruisse: verum tamen cum necdum in vnum quasi corpus coaluissent, nõ modo nõ Imperium constituere potuisse sibi, sed nec sua, vt oportebat, tutatos fuisse atq; conseruasse. Nam cum qui præessent Reges, singulis populis pari cum potestate imperarent, nec legibus, nec iure æquabili inter se iungerentur, in commune consuluerunt minime: sed potius horum quisq; ad priuata commoda sua omnia retulit. Quin iidem ob causas nescio quas & iniurias, quas Reipublicæ donare potius, quam cum huius damno persequi debebant, bellis inter se grauibus sæpe conflictati fuerunt. Hinc peruersus ille mos, vt & patriam suam vexarent, & agros quisq; vicinorum, si posset, popularetur, nec sociorum armis, in quibus nullum præsidium sibi positum esset, sed vasta potius solitudine sua munire vellet, eaq; non satis tuta esse arbitraretur, nisi à regno suo vicinorum possessiones quam longissime dimouisset. Quanquam autem nationis nostræ Respub. in hunc statum malum atq; prauum inciderat, tamen fortitudo Maiorum nostrorum atque rei militaris gloria exterarum gentes terruit ne eos armis facile lacefferet. Et Romani ipsi non ante, quam Asiæ, Africæ, atque toti fere Europæ imperarent,

eis bellum intulerunt. Sed tamē cum cernerent, Maiores nostros in factiones distractos esse, arte magis atque callida consiliorum ratione, quam vi & armis, ipsos debilitare atque opprimere studuerunt. Vt enim Philippus Macedonum Rex simultates atq; inimicitias ciuitatum Græciæ olim aluit, easq; ita commisit inter se, vt suis ipsæ armis frangerentur: ita Romani materiam seditionibus atque intestinis bellis Maiorum nostrorum subiecerunt, vt gens bellicosa suis ipsa viribus conficeretur. Non dubitarat Germanicus eo tempore, quo Tiberius Romæ imperabat, Cattis atque Cheruscis strenuis atque fortibus Germaniæ populis bellum inferre. Et quanquam cum his prælia quædam fecerat secūda, tamen cum Ariminus, qui contra illum arma tulerat, inuictō animo bellum ita semper redintegraret, vt lacessitus esse potius quam victus videretur, & clades illa funesta, quam Quintilius Varus ab eodem Ariminio acceperat, in memoria atq; sensibus Romanorum adhuc hæreret: eam consilii rationem iniuit Tiberius, vt Germanicus ab armis discederet, & relinqueret locum Maioribus nostris conflictandi inter se, vt tandem debilitati, mallent in Romanorum, quorum ope indigerent, potestatem concedere vltro, quam vicinorum iniurias ferre. Neq; vero Imperatorem hæc spes sua fefellit. Nam inuentus est non ita multo post Maroboduus Sueuorum rex, qui, vt Romanis rem gratam faceret, Ariminio, qui Cheruscōs atque Longobardos ducebat, bellum inferret. Quo confecto, Drusus Catualdam
 Ger-

Germanum potentem fane hominem excitauit, vt in Maroboduum ob iniuriam, quam ab eo se accepisse arbitrabatur, impetum faceret. Ac cum hic ab hoste illo suo victus & regno pulsus foret, fecit Tiberius vt Ra-uennam migraret: & homo magnus ac nobilis à Sueuis suis diuulsus, in hoc perpetuo quasi exilio reliquum ætatis suę consumeret. Verum cum postea Marobodui factio Catualdam ditione, quã habuerat, vicissim exuisset, fuit hic quidem à Romanis in Galliam Narbonensem missus, & quodam modo relegatus. Atq; ita Principes ambo erepti fuerunt Germaniæ, vt quanto plus præsidii in vtriusq; consilio atq; potentia nationi huic nostræ positum esse videbatur, tanto magis vires eiusdem extenuarentur. Secuta sunt deinceps ea, quæ Tiberius præuiderat: vt cum Maiores nostri intestinis motibus multum sanguinis ciuilibis haussissent, seq; attriuisent ipsos, magna ad imperium Romanum accessio fieret: & populi quidã Germaniæ non inuiti in Romanorum potestatem venirent, vt horũ præsidio contra vicinos infestos munirentur. Et quanquam postea eorundem virtute magna sæpe ac periculosa bella feliciter confecta fuerunt: tamẽ ea fuit ipsorum conditio, vt cum maximas res sub alienis auspiciis gererent, sibi tamen atq; Patriæ communi nullum honoris atque dignitatis splendorem acquirerent: acquirerẽt dico? immo quanto magis opes alienas, easq; libertati suæ infestas, firmarent, tanto plus detrimenti Patria nostra caperet, eiusq; libertas magis labefactaretur: cum præfer-

tim

tim arma, quibus gloriose vti possent, pro arbitrato eorum in quorum potestate erant, non solum contra exterarum gentes, sed etiam contra Germanos, qui libertatem suam defendebant, ferrent, atque adeo patriam ipsam oppugnarent. Sed quorsum hæc? Ut intelligi possit, qualis fuerit Germaniæ nostræ status eo tempore, cum non vnius, sed paucorum imperio regeretur. Cuius calamitas documētum dedit, quam illa Optimatum potestas, aut paucorum dominatio per se non utilis fuerit nationi nostræ, vel ad libertatem retinendam, vel ad opes augendas, vel ad gloriam, & verum decus parandum: Quippe cum gens præpotens, & ad imperium Orbis terræ nata, ipsa sibi plus damni, quam commodi attulerit, quoad ei nec virtus, nec rei militaris ars, sed ea imperii forma, qua omnes illius vires contraherentur in vnum atque iungerentur, & illa beata animorum consensus deesset. Ac Germania quidem nostra, cum semel oppressa esset, non ante respirare potuit, quam imperium Romanum sua magnitudine ac quasi mole laborans, ruere inciperet. Quo tempore Maiores nostri non solum in pristinam libertatem se vindicarunt, sed irruerunt etiam in exterarum Romanorum Prouincias, easque vi & armis in suam potestatem redegerunt. Et quãquam tum virtus eorum magis, quam ante, eluxit, tamẽ eam vim non habuit, vt Patriæ solidos, quos debebat, fructus ferret. Neque enim id quæsierunt milites nostri, eorumque duces, vt quas cepissent ciuitates, & populos gentesque vicissent, adicerent Imperio Patriæ, quod necdum

dum constitutum erat, sed vt illam intestinis factionibus dissipatam fugerent, & in exterarum Prouinciarum Romanorum tanquam in colonias migrarent: nec amplius de Patria, sed earum potius Regionum, in quibus confedissent, commodis ornamentisque cogitarent: Hinc regna illa Europæ, quæ Maiores nostri constituerunt: Gallia Franci, Hispania Gothi, Britannia Saxones, & Gallia Cisalpinæ Longobardi. Præterea hic prudens Sueuos, Vandalos, & Burgundiones, qui simul ac pedes suos è finibus Patriæ nostræ extulerant, maximas res gesserunt. Sed hos omnes peregrinæ sedes, in quas migrarant, ita delectarunt, vt eas ipsas Patriæ, in qua geniti erant, anteponerent. Cum tales essent Maiorum nostrorum sensus atque voluntates, etsi quascunque Orbis terræ regiones peragrarent, in eis vestigia excellentis cuiusdam virtutis impressa relinquerent: id tamen parum utilitatis Germaniæ nostræ attulit, nec ea ante, quam in vnum plane coiret & in vnius potestate esset, efflorescere, & veram dignitatem consequi potuit. Quo melius de hac Patria nostra meritis fuit Carolus ille Magnus, cum Saxonum populos potentes & plane bellicosos diuturno bello domuit: non vt delerentur, sed vt cum alijs potius Germaniæ populis coniungerentur. Quod postea quā feliciter sane euenit, statuere nequeo, vtrum id victis, an victori maiorem utilitatem attulerit. Nam hoc pulcherrimum post homines natos factum non minus salutare fuit Saxonibus atque Germaniæ cunctæ, quam Carolo Imperatori gloriosum,

B cum

cum præsertim Princeps hic optimus Saxones alijs Germaniæ nostræ populis ita adiunxisset, vt non solum de Republica, sed et de religione Dei immortalis idem, quod hi, sentirent. Quo tempore cū ita natio nostra in vnum coaluisset, vt & vnius imperio pareret vniuersa, & vnum Deum atq; Dominum IESVM Christum veneretur: tanto magis omni bonorum genere aucta fuit, quanto minus sub dominatione paucorum, eaque factiosa, crescere potuerat. Nam eo tempore à moribus horridioribus ad eam mansuetudinē traducti fuerunt Maiores nostri, vt legibus & iure æquabili viuerent libenter: nec Patriam, vt ante, intestinis bellis dilacerarent, eique vastitatē inferrent, sed iuuarent potius quibuscunq; rebus possent, atq; tuerentur: nec solitudine delectarentur amplius, sed cœtibus hominū iure sociatorum, nihilque eorū, quæ ad Rempub. ornandā pertinere videbātur, prætermitterent. Itaq; vbi ante fuerant saltus ferarū, congregati sunt Maiores nostri, & cœtus inter se celebrare cœperunt: vbi delubra idolorū atque dæmonū fuerant, templa, sedes atq; collegia Sacerdotum, qui nomen Dei vera cū pietate inuocarent, & pro vniuersa ECCLESIA supplicarent, Sacris operarentur, & gregem Domini salubriter pascerēt, construxerunt. Vbi deniq; solitudines vastæ fuerant, cœnobia religiosorum atq; Sanctorum hominū, qui quanto longius se à spinis huius mundi dimouissent, tãto diligentius Scripturas sacras euoluerēt, & in res Diuinas incumberent, constituerūt. Breuiter, talis eo tēpore Germaniæ nostræ

status

status collocatus fuit, ut in ea vigeret cōcordia, vigeret iustitia, vigeret pietas & religio vera: & qui summæ rerum præesset vnus, tanta cū potestate esset, ut statum illum Reipub. beatum conseruare, & seditiosos atq; hostes Patriæ coercere facile posset. Quare cum Respublica Patriæ nostrę tā bene cōstituta esset, & vinculis illis optimis cōtineretur, nō potuit non mirabiles sui amores excitare: nec inuēti sunt amplius populi Germaniæ nostrę, q̄ ut ante desererēt hanc, & peregrinas sedes quærerēt: nec vtri alteros opprimerēt, sed vtri de Patria cōmuni meli⁹ mererētur, inter se magna cū gloria certauerunt. Et cū Maiores nostri virtutes tantas cū fortitudine, cuius gloria semper floruerant, coniunxissent, Patriam non solū singulari animorum cōsensione defenderunt, sed et, quibuscunq; rebus possent, ornauerunt, & ipsi in oculis omnium gētium viuere cœperūt.

Iam vero etsi Carolus ille Magnus Imperium, quod virtus Romanorum in Occidente cōstituerat, recuperavit, idq; non sine magno & Francorum & Maiorum nostrorum honore, & ei ut Germano ob præclara in Rempub. merita diadema Imperatorium solenni ritu impositum fuit: tamen cum liberi eius atq; posterī Imperium hoc tanquā hæreditatem paternā adirent, Gallia, quā ijdem incolebant, ita sibi idē Imperium vendicauit, ut possessione eius Maiores nostros excludere conaretur. Sed cū post Arnulphū, qui magnū dedecus in gentē Carolinam intulerat, Imperium iterū labasceret, ab eoq; deficerent Prouinciæ magnæ, cū nec magnū in

B 2 fami-

familia illa præsidium sibi positum esse amplius senti-
 rent, & Hunorū, qui erant infestissimi nominis Chri-
 stiani hostes, opes in dies magis ac magis crescerent, &
 tantæ essent, vt Germaniam etiam ipsam in periculum
 adducere viderentur: extitit Henricus Saxo, quē Prin-
 cipem Aucupem Maiores nostri appellarūt, cuius tan-
 ta, tamq; excellens fuit virtus, vt non solum Germano-
 rum, sed etiam eorum qui in Gallia domicilium habe-
 bant, Francorum oculi in eum essent coniecti, idemq;
 & lenire desiderium, quod sui reliquerāt superiores illi
 Carolini optimi principes: & damna, quæ post illos Im-
 perium fecerat, sarcire posse videretur. Itaq; cū Maiores
 nostri summam rerū suarum ei commisissent, easdem
 ita ille administrauit, vt Principes nationis nostræ cer-
 tos ad officium reuocaret, & robustissimas copias Hu-
 norum, qui infestis signis & armis Saxonix bellū intu-
 lerant, ad Merseburgum prælio vinceret. Ex his quasi
 fontibus cum ille ad bonam omnium Christianarum
 gentium existimationem profluxisset, dignitas Impe-
 ratoria ad eum singulari earundem cōsensu delata fuit.
 Sed cum pro ea, quam è Spiritu sancto hauserat, mode-
 stia honorē amplissimū minime appeteret, nec alium è
 meritis erga Rempub. suis fructum repeteret, quam vt
 publicis rationibus bene consulere: contentus eo,
 in quo collocatus erat, dignitatis gradu, in altio-
 rem illum ascendere noluit. E quo facto eius incredibile est,
 quantū Christianæ virtutis eluxerit: & gloria eius, quæ
 ipsum quasi fugientem persequi visa fuit, quantū aucta
 cumu-

cumulataq; fuerit. Huius filius Otho princeps summa virtute, & talis plane, vt eum Deus ad Imperium Orbis terræ recuperandum genuisse videretur, cum patri de Germania nostra optime merito successisset: certe quã Rempublicam nostram ab eo bene constitutam atque pacatam acceperat, non solum conseruauit, sed etiam auxit atq; mirabiliter ornauit. Qui cum Belgas prælio victos atq; fusos in potestatem suam redegisset, atq; imperio suo Boislauum Bohemorũ principem & populum eius fortẽ atq; bellicosum adiunxisset: & maximas Hunorum, qui eo tempore videbantur perhorrescẽda esse bellorum fulmina, copias deleuisset: certe virtus huius in illustri quasi loco sita, nõ potuit alijs gẽtibus obscura esse. Ac cum idem omnes ætatis suę Reges & fortitudine, & rerum gestarum gloria superasset, nec haberet quo cum certaret amplius, seipsum tandem superare non dubitauit: Quippe qui in maximis victorijs atque triumphis pro ea, quam Deus ipsi inseruerat, charitate ita moderatus fuit cupiditates suas, vt neminẽ læderet, ius suum cuique tribueret: & liberare eos, qui seruitute premerentur, quam vllis durior esse mallet. Nouerat enim ita armis suis vti, vt frangeret superbos, oppressos subleuaret: & de omnibus, quoad eius facere posset, bene mereretur. Nã vbi Hugo vir nobilis atq; affinis eius, cuius magnæ in Gallia opes erant, contra Ludouicum Regem, cuius in potestate esse debebat, arma nefaria cepisset: etsi Otho noster è ruinis regni illius res suas amplificare, posset, maiorem tamẽ officij quã vtilitatis

B 3 suæ

suæ rationem habuit. Nam exercitum quẽ compararat,
 satis magnum in Galliam duxit, tulit auxilium Regi, &
 Hugonem principis sui dicto audientẽ esse coegit. Ac
 cum Berengarius & Græci Italiam vexarent, & ei natio-
 ni, quæ olim Orbi terræ ius dixisset, leges duriores im-
 ponerent: Romani perspecta Othonis atq; Maiorum
 nostrorũ virtute, vt seruitute turpi liberarentur, fidem
 optimi huius Principis implorauerunt. Qui cũ se non
 sibi solũ, sed etiam Patriæ, nec sibi & Patriæ tantum, sed
 vniuersis gentibus, quę ope sua indigerent, natũ esse ar-
 bitraretur, Italiæ subuenit: Græcos in Calabria & Apu-
 lia profligauit, Berengarium autem in solentem com-
 pressit ac cepit: easq; res in illo Orbis terrę quasi theatro
 gessit, vt omnium gẽtium animos in se cõuerteret: nec
 facile statuas, vtrum hic maiorẽ fortitudinis suæ, an iu-
 stitiæ atq; benignitatis fructũ ceperit. Certe Itali cũ be-
 neficio ipsius ad spẽ pristinę libertatis reuixissent, hunc
 ipsum tanquã vnum aliquẽ è cælo delapsum, qui rebus
 suis atque Christianorũ omnium afflictis atq; laboran-
 tibus succurreret, intuiti fuerunt atq; obseruarunt. Et
 quia Maiorum nostrorũ virtus illis ita affulserat, vt exi-
 stimarent non modo non miserum esse in horum veni-
 re potestatem, sed beatum plane, salutatus est Otho à
 Romanis Imperator Orbis terræ, idq; singulari totius
 Italiæ cõsensu & applausu: atq; ita dignitas hæc summa
 cum regno nationis nostræ iterum se coniunxit. Habe-
 tis hic Germani primordia Imperij nostri, & intelligitis
 præclare hoc ornamentum non vi vlla crudeliore, sed
 pieta-

pietate potius erga Deum immortalē, fortitudine vera, iustitia atq; benignitate nobis partū fuisse: imo Deum ad nos ita detulisse idē, vt ab eo iam tēpore suum quasi domicilium in Germania nostra collocatum habuerit. Videtis iam, videtis Principes populique Germani, vt Respublica nationis nostræ effloruerit olim: nec rationes huius ante constitui potuisse, quam penes vnum summa eius potestas esset. Ad quem honorem Regium cum Imperatoria & dignitas & Maiestas accederet, talis extitit Reipub. nostræ forma, vt melior ne excogitari quidem posset: & Germania nostra tanto honoris splendore fuit ornata, vt Sol hic nullum vnquam viderit maiorem. Et quanquam Imperium, quod Otho ille Magnus in Germaniam nostram intulit, vel retulit potius, magnitudine ipsa non par fuit alijs Imperijs, quorum singula in multas gentes potestatem habuerunt: non minus tamen fuit honore, & beneficentia multo maius: Quippe quod ita se accōmodauerat pietati atque legibus Christianis, vt quas vicisset gentes Barbaras, non sibi magis, quam Christi regno adiungeret: ac Prouincias suas, socios atq; amicos ita tueretur, vt non tam Imperium, quā quoddam Orbis terræ patrociniū esse videretur. Cuius quidem rei cum Henricus primus fortissimus ille atq; optimus Princeps rationem haberet, & Sarracenos à ceruicibus Italorum depulit, recepta, quam occupauerāt, Capua: & cū Pannoniæ Regem fregisset, maluit hunc secum affinitate iungi, vt ipse atq; populus eius sacro baptisinate initiati
Christi

Christi regnum auget, quam in eos, à quibus Maiores nostri graues iniurias acceperant, durius aliquid statuere. Quod imperatoris beneficium prope diuinum quantam vtilitatem vniuerso Orbi Christiano pepererit, non facile dixerim: certe illud satis constat, Pannonos non minus ab eo iam tempore rebus Christianis profuisse, quam ante nocuerant. Nam quibus armis Christianorum sanguinem hauserant, eisdem postea Sarracenos atq; Turcas ita profligarunt, vt à nostris atq; aliis Christianarum gentium ceruicibus arcerentur. Nec minor fuit beneficentia huius eiusdem Imperatoris erga Sarmatas: erga Sarmatas dico? imo vero per Sarmatas erga vniuersum nomē Christianum. Nam cū Regem horum nouis rebus studentē ad officium reuocasset, facile passus est à se impetrari, vt eidem Regi eam ferret opē, qua Rutheni victi adiicerētur regno ipsius, & à superstitione ad Christi religionē salutarem traducerentur. Quo tempore quanta accessio facta fuerit ad res Christianorum, & in virtute atq; potentia Sarmatarum aliis nationibus contra immanissimas Scytharum gentes quantum præsidiū esse cœperit, res ipsa nobis tacentibus declarat. Sinite me hoc loco præterire Conradorum atque Fridericorum nostrorum res fortissime gestas. Qui rebus Christianorum in Asia laborantibus succurrere, & Sarracenis infestissimis Christiani nominis hostibus, sua atq; Maiorum nostrorum capita obii cere non dubitauerunt. Nam horum consilia atque facta fortia singulatim commemorare nimis longum esset:

esset: illud tamen, quod & res & locus hic postulat, dicendum est omnino, Maiores nostros eam iustitiam benignitatemque cum fortitudine summa coniunxisse, ut ipsorum Imperium magis beneficentia quam vi constaret: Quippe cum non ad suam potentiam, sed DEI gloriam & salutem Orbis terræ, omnia ipsi referrent. Itaque visum fuit beatum esse, non solum à Maioribus nostris defendi, quoties opus esset, sed etiam vinci, cum libertatem pristinam non amitterent victi, sed vberiore potius libertate, quæ veram eis felicitatem in Domino nostro IESU Christo afferret, cumularentur: nec maiorem victores ipsi, quam victi, fructum rerum ab illis bene gestarum consequerentur.

Nunc vero cum Respub. nostra tam bene constituta esset, & ei vnus Imperatoris principatus tantum bonorum pareret: ita quidem vsu venit, ut in ea plane beata atque florente omnes omnium Ordinum homines & beatius, & coniunctius inter se, quam vlli vsquam exterarum nationum homines viuerent. Quippe cum nihil eorum, quæ ad optimum Reipublicæ statum pertinent, in ea desideraretur: nec tranquillitas, nec honestas, nec honor, nec dignitas, ut, ad quascunque viuendi partes se Maiores nostri darent, inuenirent quod rationibus suis aptum foret. Ad horum bonorum cumulum accessit religio Christiana & ius æquabile, quibus nihil melius vel esse, vel excogitari potest. Religio, qua Christum Seruatorem nostrum Optimum Maximum singulari pietate colerent, & è Spiritu sancto tantum
C chari-

charitatis haurirent, vt idē plane & vellent & sentirent, & inter se arctissime iungerentur, & quod bonorum omnium caput est, Deum per eundem Christum Dominum nostrum perpetuo propitium haberēt. Ius autem æquabile, quo summi & infimi æque ita tenerentur, nulli vt liceret in Republica nostra vim suscipere, ac eos qui minus possent, opprimere. Et quanquā penes Imperatorem erat summa potestas, & videtur ipse Lex esse quædam viua atq; loquens: maluit tamen Maiores nostros vt iure scripto, eoq; optimo, quam ad suum nutum reuocare omnia: neque id iniuria. Est enim à Platone sapienter scriptum, Nullam ciuitatem atq; Rempublicam, in qua non lex magistratui, sed magistratus legi imperat, diu conseruari posse. Ac mea quidem sententia ius, si scriptum sit, eo pluris faciendum est, quod non, vt homo, gratia aut odio vllius moueri, & ab eo, quod iustum est, flecti potest, sed potius omnibus semper est æquum. Quando autem in Repub. nationis nostræ religioni sic fuit lex adiuncta, vt illa à maleficio auerteret volentes, hæc autem nolentes deterreret, & arma è manibus seditiosorum extorqueret, homines nostri in officio facile contineri potuerunt, vt vitia fugerent, & recta officia perpetuo præstarent. Breuiter, ita comparatum fuit, vt singuli singulorum ordinum homines in patria nostra sic viuere possent, vt nusquam melius beatiusque. Nam rustica plebs, simul ac leges & iusta Imperatorum potestas Germaniam nostram latrocinijs ac motibus intestinis repurgauerāt, tueri rem
suam

suam familiarem atq; agros colere melius, ex eisq; quos perciperet fructus exportare ad alios, ac vendere tuto potuit. Ac quo minus facultates huius ab ijs, quorum in potestate esset, exhauriri aut extenuari possent, cautum fuit, ne canon, quem in singulos annos pendere soleret, contra consuetudinem inueteratam augeretur. Hinc plebis illius opes, diuitiæ, & vita beata. Urbana autem ab eo iam tempore, quo Respublica nostra tam bene constituta fuit, non solum, vt ante, operis rem sibi parauit: sed etiam mercaturam exercuit, & in patria pacata mirum in modum creuit. Quæ eadem vrbes, in quas se incluserat, sic muniuit atq; ornauit, vt in eis tuto & honeste habitaret. Itaq; in natione nostra tot extiterunt ciuitates liberæ atq; florentes, quot in nulla alia natione inuenias. Ac si quæ harum in potestate principum atq; nobilium essent, harum libertati ita consuluerunt Maiores nostri, vt nec ab eis vllum tributum extra ordinem exigi posset, nisi aut ordinum Germaniæ, aut procerum cuiusq; regionis consensus accederet. De nobilium autem ordine quid dicam? Ij quidem gradibus iam inde ita distincti fuerunt, vt qui summi essent, ornarentur Principum dignitate: Medij, Comitum atq; Baronum: Infimi aut, equestris essent loci. Ac si vsquam, certe in Republica nationis nostræ magnæ & egregiæ Principum gentes versatæ sunt diu, & populis magnis præfuerunt. Comites aut ipsi atq; Barones, quamuis non tantum possent in Rep. nostra, quantum Principes: tamẽ ita constitutæ fuerunt rationes eorum, vt locupletes essent, ac si non integras

C 2 regio-

regiones, castella tamen haberent atque territoria certa, quibus imperarent. Qui autem inferioris essent ordinis nobiles, cum eorum virtute res militaris potissimum niteretur, in exercitibus Maiorum nostrorum semper honestos duxerunt ordines, & domi etiam habuerunt, quo honeste atque utiliter vitam agerent: Quippe cum rustica plebs & castella certa in potestate ipsorum essent, & ipsi in consilia Principum & Imperatorum adhiberentur, & ciuilibus muneribus, iisque honorificis fungerentur. Atque ut arma, quibus vterentur, haberent expedita, & equos atque familiam militarem de suo alere possent, ita institutum fuit à maioribus nostris, ut censu abundarent, nec patrimonij muneribus facultates eorum extenuarentur. Ac cum è censu, agris, & villis tantum, quantum cuique ad se familiamque suam alendam satis esset, perciperent, & rem suam honeste & sine alterius damno augere possent: voluerunt Maiores nostri, ut hisce emolumentis contenti, fœnore atque mercatura abstinerent: eoque ipso prudenter cautum fuit, ne si ijdem illiberali quæstus genere caperentur, angustiores redderentur animi ipsorum, & suam pristinam magnitudinem, sine qua nec domi neque militiæ res bene geritur, amitterent. Veruntamen cum illi rem suam familiarem non æque, atque plebeij homines, augere possent, ut hoc ipsorum quasi damnum quoquo modo sarciretur, tributum fuit eis, ut ad honores cum ciuiles, tum vero etiam Ecclesiasticos acquirēdos, plus opportunitatis haberent. Quin

patria.

patria nostra eum approbavit morem, ut non alij, quam nobiles in collegia Maiorum Ecclesiarum cooptarentur, & Ecclesia tanquam mater benigna eisdem suppeditaret, unde commode vivere possent, ut egentibus succurrerent, Deum colerent perpetuo, & Ecclesiæ Christianæ utilem sane operam nauarent. Ac quia iidem in ora maris Baltici regiones magnas, Prussiam atque Liuoniam, sibi atque adeo Christo parere coegerant, in his & arces & ciuitates condiderunt: atque ut, quæ virtute magna & rebus fortissime gestis sibi ac patriæ peperissent, tuerentur, ex eisque emolumenta iusta caperent, institutus est Ordo ille diuæ Virginis, qui regionum illarum potiretur, & cautum, ne in hoc veluti foederalitium, cuius partes erant cum gentibus Barbaris, & à religione nostra auersis bellum continenter gerere, alijs quàm nobilibus Germaniæ nostræ aditus pateret. Quod cum initio rei Christianæ propagandæ cum primis utile fuerit, vellem equidem à finibus Barbarorum hostium dimoti non fuissent milites illi nostri, eoque minus negotium, quod magno cum honore nationis nostræ, & utilitate Reipublicæ Christianæ susceperant, intermississent: nec coacti fuissent conflictari cum ijs, à quibus si adiuti fuissent, haud dubie maiorem utriusque virtutis suæ fructum cepissent. Sed ut illuc reuertar, constat ex ijs, quæ commemorauimus, postea quam Germania nostra in vnius venit potestatem, & Romani Imperij dignitas in eam translata fuit, non solum de libertate huius decessisse nihil: sed omnes etiam omnium ordi-

num homines in ea & liberius & commodius, quam vltimæ vspiam gentes, vixisse: Quin tantum dignitatis atq; honorum adeptos fuisse, quantum alij aliarū gentium homines vix optare auderent. Quarum rerum cupiditas magnis animis ita sæpe innascitur, vt sine his se beatos esse posse minime existiment. Est quidem ea iustitię ratio, quæ vni tantum tribuit quantū alteri, sub quam contractus atq; maleficia cadunt, ad retinendum bonum aliquem atq; tranquillum Reipub. statum vehementer apta, sed non minus apta, quæ præmia decernit bonis atq; magnis viris, & dum conditionis cuiusque virtutis, atq; meritorum rationem ducit, non tantum impertit infimis, quantum summis, nec tantum ijs, qui sua, quam qui publica negocia curant. Atq; vt vtraque iustitię ratio omnem hominum societatem probe tueretur, & concordiam coniunctionemque fouet atq; alit: ita si Resp. vlla vel vtranque, vel alteram desideret, nec concors hæc esse potest, neq; beata, cum præsertim in ea magnam esse materiam & quasi segetem odiorum atq; factionum necesse sit. Quo melius constituta fuit Respublica Germaniæ nostræ, in qua Principes viri, qui summum nobilitatis splendore e virtute Maiorum suorum traherent, excelsam illam, in qua Maiores ipsorum fuerant dignitatis sedem hæreditario iure obtinerent, nec facile hic eorum locus, cum alijs aliorum ordinum hominibus communicaretur. Qui cum ita nati essent, vt in patria nostra & opibus & honore florent, atq; cæteris omnibus antecellerēt: non fuit, cur eos aut

con-

conditionis suæ, aut patrię, in qua tam honorati essent, pœniteret: Quippe cum horum quidam in eo honoris gradu forent collocati, vt in comitijs Imperatorijs ius haberent suffragij ferendi: & virtus eorundem, cū summa nobilitate coniuncta, in ea ratione tantum haberet prærogatiuæ, vt ipsi sibi ad Imperatoriam dignitatem, qua nulla post hominum memoriã maior in vlllo regno extitit, viam patefacere possent. Et quanquam Comitum, si qui virtute excellerent, etiam ratio aliquoties habita fuit, tamen ad illam dignitatẽ summam summo nobilium ordini omnia semper faciliora fuerunt, vt nõ iniuria ex ijs, quæ vulgo euenerunt, statuere possimus, illã in hoc eodẽ ordine sedẽ suam quodã modo posuisse. Veruntamen ne medij atq; infimi loci nobiles, à magnis patrię honoribus excluderentur, nec deterior esset horum conditio, qui labores pro patria graues susciperent, & se maximis periculis offerrent, quam eorũ qui in ocio viuerent, & illorũ beneficio forent beati: id quidẽ tributum fuit eisdẽ, si ad summã Imperatoris dignitatẽ adspirare minime possent, alijs tamen magnis in Rep. Principibus dignitate compararẽtur. Institutus est igitur in natione nostra certus principũ honor, ad quem non tã Maiorum imagines atq; splendor, quã virtus atque pietas cuiq; sua suffragaretur. Quem sane honorẽ ita Maiores nostri adiunxerũt muneribus Antistitũ, vt qui inferiorum essent ordinũ nobiles, si quãdo de more collegiorum Episcopi crearentur, Principum honore augerentur: & aliqui è numero horum Imperatoris deli-

deligendi potestatem haberent. Quo honore secundum Imperatoriam atque Regiam dignitatem nullus in Repub. nostra est maior, nullus excellentior. Ac ne virtuti sine nobilitate omnis ad maiores honores aditus claudi videretur, sunt Antistitum sedes certæ, nec ipsæ à principum dignitate seiunctæ, quas Maiores nostri plebeijs etiam hominibus, quorum insignis esset virtus atque pietas, assignatas voluerunt. Quod vero ad Imperatoriam dignitatē singulatim attinet, quanto meliores vberioresq; fructus capiendi erant ex ea ipsa, tanto diligentius cauerunt Maiores nostri, ne ad eam minus idonei obreperent. Quare etsi verisimile erat, è bonis parentibus bonos nasci liberos, tamen quia res ipsa declarabat, rem sæpe aliter euenire, Otho tertius de patria nostra optime meritus fuit, cum institueret, vt imperatores non nascerentur, sed eligerentur, & dignitas hæc virtute potius, quam fortuna acquireretur. Quod eam etiam utilitatem attulit Reip. nostræ, vt cum penes Septemuiros, eosque dignitate præstantes, esset potestas Imperatoris deligendi, si quis beneficio horum crearetur Imperator, eo ipso patriæ nostræ ita deuinciretur, vt nisi in hanc pectore toto incumberet, turpem ingratitude notam atque infamiam vitare minime posset. Ac quo minus loci esset ambitioni in comitijs Imperatorijs cum quatuor essent illorum, qui non solum suffragium, sed ipsum etiam Magistratum more Maiorum nostrorum inire possent: his tres alij, qui suffragia quidem ferre, sed tamen eligi minime possent,

possent, eo quod Ecclesiastici essent ordinis, adiuncti fuerunt. Qui eo minus cupiditate sua praua se corrumpi & transuersum agi paterentur, quod causam non haberent, cur diadema Imperatorium ipsi ambirent. Ad hoc institutum accessit alterum non minus bonū atq; salubre, vt qui in illo excelso honoris gradu collocarētur, ne durius quam oporteret, regnarent: ante quā alijs imperare inciperent, eas leges quodam modo impone- rent sibi, nihil vt contra Ecclesiam Christianam atque Rempub. nostram, eiusq; libertatē facerent. Nec ante ratum esset, quod in deligendo Imperatore egissent Se- ptemuiri, quam Imperator designatus, cum eisdem in leges illas certo pactorū genere conuenisset, vt homi- nes nostri intelligere possent, se non in Domini cuius- dam acerbioris, sed in Patris, eiusq; perbenigni potesta- tem venire. Quod autem ad Principis huius facultates attinet, ne hic tenuior esset, & minus posset quam recta ratio præscriberet, idemq; accideret Reip. nostrę, quod corpori humano, si forte caput eius imbecillius esset: moribus Maiorum nostrorū inductum fuit, vt è vecti- galibus, portorijs, & tributis Prouinciarum, ciuitatum, atq; regionum nostrarum tantum emolumēti caperet, quantū ipsi ad sumptus necessarios & vtilis satis esset. Licuit item ei & pecuniam extra ordinem imperare, quoties opus esset, & euocare in militiam homines no- stros, atq; bella gerere cū Imperij nostri hostibus. Quæ si alij Principes suscepissent, iure cōmuni, quo vtimur, non bella iusta, sed quędam potius latrocinia esse vide-
D rentur.

rentur. Quare constat talem Reip. nostrę statum collocatum fuisse initio, & non ita multo post stabilitum, vt melior nec à Deo, authore omnis boni nostri, facile impetrari, nec ab hominibus peti posset. Ac cum vnicuiq; Ordini tribueretur, quod suum esset, & quo fieret plane beatus, certe nullus horum causam habuit, cur non Patriam hanc suam amaret, & tanto magis inter se iungerentur omnes, quanto plus adiumenti atq; præsidij alter alteri afferret. Quo minus loci relictum fuit aut inuidiæ vlli, aut odio, cum omnes aliorum bonis sua contineri haud obscure intelligerent. Plebs optimatibus atq; nobilibus suppeditauit, vnde laute atq; honeste viuere possent: hi autem illam tutati fuerunt, & etiam cum periculo vitæ defenderunt. Ac cum Imperator omnes omnium Ordinum homines animo complecteretur, iidem in huius imperio atq; potestate beatissime conuiuierunt. Religio autem Christiana, è cuius quasi fonte omne bonum profluere consuevit, Maiores nostros ita excoluit, vt ad pristinā horum fidem, constantiam atq; fortitudinem, quas virtutes è disciplina Maiorum nostrorū hauserant, accederet pietas vera, accederet coniunctio animorū singularis, accederent alia bonæ vitæ officia. Itaq; eis non minus omnia benefeliciterque euenerunt, quā Iudæis olim, quoad Deum coluerunt recte, nec ab alijs vitæ officijs decesserunt. Nam tantum bonorū ad Maiores nostros delatum fuit Diuinitus, vt & viuerent bene beateq;, & summo honoris ac gloriæ splendore ornarentur. Atq; hæc hæctenus
dc

de optimo Reip. nostræ statu: in quo nec emolumentū bonū, nec ius æquabile, nec cōcordia, nec libertas, nec dignitas vera, nec iustū vnius Imperium, nec deniq; illa sacrosancta Dei immortalis religio desiderari posset.

Nunc vero vellem aut eadē Respublica nullas postea labe contraxisset, aut mihi integrum esset easdem ipsas præterire. Quanto enim maiore cum voluptate animi in cogitatione optimarum illarum rerum versor, tanto acerbior dolore afficior, quoties mihi malorum huius ætatis atque temporis in mentem venit. Verum quia non solum superiorum ætatum bona recensere, sed etiam quæ posterioribus seculis accepimus vulnera aperire atq; tractare decreui, si quo modo & hæc sanari, & illa recuperari possint: faciendum est profecto, quod locus hic atq; salus publica postulat. Ac primo quidem etsi Respublicæ eo minus labefactari possunt, quo melius constitutæ sunt: tamen cum ita comparatum sit, vt non minus quam aliæ res humanæ sint mutabiles, & harum, vt Plato inquit, conuersiones naturales: profecto cum diu & aliquot secula florisset Imperium Germaniæ nostræ, ita tulit tandem casus rebus nostris infestus, vt post mortem Friderici secundi idem duodevigiinti annos Imperatore careret. Interea cum Maiores nostri non haberent, cui parerent vni, optimam illam, de qua egimus, Reip. suæ formā prope amisisse videntur. Quam etsi postea per Rodolphum Habsburgum Respublica recuperavit, nō ita tamen, vt ante interregnum floruit. Nā quo tēpore Magistratus Principesq;

D 2 natio-

nationis nostræ præsidio Principis sui nudati erant, nec habebant à quo defenderentur, opes ipsi suas, quibuscunq; rebus possent, firmarunt: & multa eorū, quæ ante Imperatorum fuerant propria, ad se transtulerunt: ut cum quisq; in ciuitate atque ditione sua & regenda & tuenda munus Imperatoris obiret, ipse eius neruis & quasi viribus niteretur. Ac cum Magistratus Principesque nostri illa vsurpassent aliquamdiu, nec sine vi ab eorū possessione dimoueri possent, maluit Rodolphus de iure suo decedere, quã offendere voluntates eorum, quorum opera & domi & militiæ utiliter vti posset: nec suspicatus fuit vnquam fore, ut qui ex ipso quasi patrimonio Imperij creuissent, non obtemperaturi essent sibi, posterisque suis vltro, nec Rempub. gratis animis adiuturi. Et quanquam Princeps hic statuebat se Imperium beneficijs multo facilius, quam vi atque armis tenere posse, decessit tamen non parum de publicis Imperij eiusdem facultatibus atque emolumentis. Quin ab eo tempore indies magis ac magis extenuata fuerunt iura atque vectigalia Imperatorum nostrorum, ut post Carolum IIII. è publico nostro & vectigalibus Imperij non modo non neruos bellorum, sed ne pacis quidẽ subsidia amplius Imperatores nostri habuerint. Debilitauit quidem hæc potestatem, quam penes esse dēbebat summa rerum nostrarum, atq; ita conuulsit, ut quibus Principibus populisque Germaniæ imperare oportebat Cæsarem, eorum ipse nutum intueri quodã modo cogeretur: cum præsertim ei non amplius liceret

liceret pecuniam atque militem, sine quibus nihil rerum magnarum bene geri potest, populis Germaniæ nostræ imperare, nisi Principum atque Ordinum consensus publicus accederet. Quanquam autem dignitas atque maiestas Imperatoris nostri postea non ijs opibus, nec ea potentia, qua oportebat, sustentata fuit: tamen benivolentia atq; virtute hominum nostrorū nixa stetit, vt Respublica nostra etsi foris minus gloriose, tamen domi satis bene administraretur, quoad boni illi atq; antiqui mores in natione nostra viguerunt. Nam & homines nostri iuncti fuerunt inter se, & Imperatorem obseruarunt, & Patriam ita amarunt, vt se pro ea grauissimis offerre periculis, atq; vitam adeo suam profunderere nō dubitarent. Quibus vt nihil fuit antiquius, quam honeste viuere, ac de Patria bene mereri, ita vicissim nihil odiosius, quam turpiter viuere & Patriam deserere: vt Respublica nostra cum minus, quam ante, posset, moribus tamen bonis hominum nostrorum se ipsam satis bene tueretur: & appareret verissimum esse, quod sapientissimi homines in ore habent, non esse, eum quisquam statum Reipub. bonum non virtute potius ac pietate, quam pecunia, opibus, potentia metatur, cum finis eiusdem sit ipsa bene beateque viuendi ratio. Verum tamen cū Princeps nationis nostræ summus imbecillior foret, periculum erat, ne, quemadmodum corpus humanum, si aliqua potiorum huius partium languescat, ipsum ægrotare incipiat grauius, ita Respub. etiam nostra in languorem perniciosum incidere.

deret. Itaq; aui, atau, atq; Maiores nostri cauerunt sane diligenter, ne mores illi hominũ nostrorum boni, quibus Respublica nostra sustẽtari videbatur, deprauarentur: & eam inierunt rationem, vt quas forte officij atq; disciplinæ quasi habenas attenuatio Imperatoriæ potestatis laxaret, eas legũ seueritas adstringeret. Est enim magna quẽdam inter Magistratũ & legem coniunctio. Quare lege publica interdictum fuit, ne quis Maiestatem Imperatoris læderet, neve vim publicam in Rep. nostra susciperet: qui autem contra fecisset, grauißima pœna afficeretur. Atq; hæc quidem lex primo ab Henrico II. lata, & deinceps ab alijs Imperatoribus sæpe renouata fuit, vt nõ facile villo tempore antiquari posset: Quæ cum alios fructus, tum eum attulit Reipub. vt, qui fortasse nouarum rerum cupidi essent, statum huius non facile labefactare possent. Ac quo minus nobiles, in quorum virtute magnũ semper præsidium fuerat Reip. nescio qua licentia fierent deteriores, atque corrumperentur: non passi sunt Maiores nostri leges censorias è Rep. nostra tolli: sed quicumque nobilium grauibus se criminibus obstrinxisset, & Rempublicã eiusque Principes læsisset, in certaminibus, quæ instar Olympiadum Græcarum instituta fuerant, publice, inspectante tota fere Germania, infamia graui notati fuerunt: vt quos charitas Patriæ atq; Imperatoris auctoritas in officio non contineret, pœnæ atq; infamię metus à sceleribus deterreret: eoq; minus Ordo hic Rempub. armis, quibus eam sæpe tutatus fuisset, dilaceraret. Ca-

tum

tum itē fuit prudentissime, ne disciplina militaris, quæ Reipub. nostræ non solum vtilitatem magnam, sed etiam ornāmēta præclara pepererat, facile deprauari posset: neq; id iniuria. Etenim si vllorum hominum, certe militum vita ac mores arctiorē seuerioremq; disciplinam desiderant. Quæ si laxatur, hi in illa gladiatorū suorū licentia cupiditatibus suis non facile vllum statuunt modum: & nō solum hostibus, sed etiam socijs, amicis, atque Prouincialibus sunt infesti: nec ijs, quos habent contubernales, parcunt, ab eisq; manus abstinēt. Hinc motus illi militares, hinc seditiones, quæ & Imperatores & magnos exercitus sæpe euerterunt. Itaq; iure laudatur iusta seueritas Aureliani Imperatoris: qui, vt milites à prauitate morum ad officium reuocaret, imperauit Tribuno suo, ne pateretur militem vllum rapere alienum pullum, ouem vllius contingere, vnam auferre, segetem deterere, oleum, sal, lignum exigere: & addidit suo quenq; stipendio contentum esse oportere. Nec minus laudandus est noster Fridericus ille tertius: qui, vt licentia militaris reprimeretur, legem tulit de sententia Ordinum Imperij, idq; Francoforti: ne per milites staret, quo minus in Germania atq; Prouincijs nostris liceret populis cuiusq; loci ex agris atq; vineis fructus natos capere sine metu, & in villas atq; domos suas conuehere. Item, ne milites igni vastarēt villas & regiones, neve clericos, mulieres grauidas, & homines morbis grauib. affectos, peregrinos, mercatores, & aurigas, si qui merces deportarent, læderent, neve templa & delubra

lubra Dei immortalis violarent atq; diriperent, & res earum sacras ad se transferrent. Hi mores, leges atque instituta eam vtilitatem Reipub. nostræ attulerunt, vt quem Maiores nostri huius statum bonum atque concordem collocauerant, idem retineri posset: & quanto plus de potestate Imperatoris decesserat, tanto magis leges optimæ illæ Rempub. nostram iuuarent: & quod amiserat illa, quodam modo restituerent. Ac quoniam Maiores nostri intellexerunt præclare hæc esse illa ipsa vincula, quibus Respub. nostra contineretur, non modo non passi fuerunt, ea vllis improborum atq; seditiosorum hominum consilijs rumpi: sed in conuentibus posterioribus hæc eadem adstringere etiam non dubitauerunt. Atq; hoc quidem & bonum fuit per se, & publicis rationibus eo vtilius, quod Ordines nostri eo, quod ipsi sciuerant, iure, & de quo cū Imperatore quodam modo pacti fuerant, libentius vterentur. Videmus iam vt lex muta opem tulerit Magistratui nostro summo: qui idem esse debebat lex loquens, qua homines nostri bene & vtiliter regerentur. Atq; vt illa vim suam haberet, constituit Imperator iudicium quoddã, à quo nihilo magis, quã à seipso vlla esset prouocatio. Ac quominus iudicium hoc iniquum vlli esse videretur, ea cõsiliij ratio inita fuit, vt qui in hoc adsciscerentur Assessores ex omnibus regionibus nationis nostræ, hi essent excellēte virtute omnes præditi, & partim Iureconsulti, partim vero nobiles, quorum spectata & talis esset prudentia, vt ex æquo ac bono iudicare valerent. Iam vero

cum

cum Reipublicæ nostræ nec leges bonæ, nec iudicia, neq; hominum nostrorum studia recta deessent, Imperator ipse in iure publico atq; voluntate Ordinum tantum habebat præsidij, vt seditiosos atq; sceleratos cum quadam seueritate coercere, & Remp. ipsam satis commode tueri posset. Et quanquam huius rei ratio satis explicata fuit aliquandiu, tamen cum Principes certi atq; ciuitates Germaniæ nostræ simultates, nescio quas, inter se gerere cœpissent: ne ea res causam daret fœderibus, quibus alteri cōtra alteros opes suas firmare studerent, atq; ita Rempub. in factiones distraherent: Imperator Maximilianus fortissimus atq; prudentissimus Princeps, de sententia Ordinū lege cauit, ne vllus Germanorum contra legem de pace publica se cum alijs Germanis vllō fœdere iungeret, neve bellum sine auctoritate publica susciperet, aut in societatem cum exteris gentibus, earumve Principibus coiret. Magnum sane fructū hæc lex Reipublicæ nostræ attulit, & ad retinendum quietum huius statum fuit longe aptissima: cum præsertim in eam Imperator & Maiores nostri certo pactorum genere ita se adstrinxissent, vt omnia fœdera eorum, qui nec iure æquabili stare, nec iniuria abstinere vellent, excluderētur. Fuerunt leges quas commemorauī, patriæ nostræ cum primis vtilis, & quandiu ab hominibus nostris legum earundem, iuris, concordia, pacis ratio habita fuit, tandiu ea satis beata fuisse videtur: sed tamen tandiu non dico beata esse, sed ne stare quidem potuisset, nisi ipsam religio Christiana

E ful-

fulsisset: Quippe quæ ducere solet homines ad fontem
 benignitatis diuinæ, vnde eam vim Spiritus sancti hau-
 riant, vt cupiditatibus suis improbis imperare, honeste
 viuere, patriam complecti possint: malintq; vitã amit-
 tere, quam hanc eandem deserere. Ad Dei aut gloriã,
 quæ caput est bonorũ, referant omnia, vt siue priuatim
 siue publice quidquam agant, non in sua virtute, sed in
 Dei potius beneficentia spem ponant: seque misericor-
 diæ eius atq; benignitati totos committant. His omnia
 solent esse secunda, fausta atq; felicia: & tãto id quidem
 magis, quanto de religione Dei immortalis minus dis-
 sentiunt, vt mihi quidẽ videatur Resp. eorum, qui cum
 Christo eiusq; corpore, quod est Ecclesia, sunt coniun-
 cti, non minus facile dissipari posse, quã impiorum atq;
 sceleratorum hominum greges diu conseruari solent.
 Dederunt huius rei signum illustre gentium certarum,
 earumq; impiarum imperia, quæ ita conciderũt, vt iam
 ne vestigium quidẽ eorundẽ vllum extet. Verum Resp.
 & regna certa, quorum idẽ de religione sensus semper
 fuit, & cõseruata sunt diuinitus, & perpetuo floruerunt.
 Nec minus beata esset natio nostra, nec minus dico:
 imo multo etiã beatior, si de religione Christiana idem
 nos sentiremus. Etsi enim de Imperatorũ nostrorum
 potestate superioribus tẽporibus nimis detractũ fuit,
 tamẽ quandiu hominũ nostrorum de religione sensus
 fuit concors, hi nihilo minus Principibus illis suis paru-
 erunt, quam si potentissimi essent. Quippe cum in ani-
 mũ suum inducerent, eum qui Principi aut Magistratui
 suo

ſuo nõ obedit, labi turpiter, & à conſcientia recta pror-
fus diſcedere. Itaq; cū in poteſtate Principis ſui eſſe bo-
ni omnes vellēt, vt debebant, facile compreſſerunt eos,
qui contra eundem Principem aut Remp. ſe commo-
uiſſent: atq; ita mulctarunt, vt documentum daretur,
quantū Germaniæ noſtræ præſidij eſſet in virtute, be-
neuolentia, & obedientia iuſta hominum noſtrorum,
præſertim cū milites etiam noſtri eam haberent ratio-
nem officij recti, vt quoties à Regibus exterarum gen-
tium conducerentur, in ſacramēto militari Imperato-
rem atq; Imperium noſtrum exciperent: & mori mal-
lent, quam contra patriam ac Principem noſtrum ar-
ma ferre. Quare Imperator noſter virtute atq; volun-
tate bona hominum noſtrorum tantum potuit, vt non
ſolum Rempub. noſtram domi ſatis bene tueri, ſed et-
iam Prouincijs noſtris ſubuenire poſſet. Et in hoc qui-
dem patrię noſtrę ſtatu, quo quiſq; hominū noſtrorum
excelliore erat animo, eo magis expetebat, vt Impe-
rium patriæ noſtræ in priſtinum reſtitueretur ſtatum,
eumque optimum, & ita quidem reſtitueretur, vt non
ſolum nationē noſtram atq; Prouincias huius tueri, ſed
etiam hoſtes Chriſtiani nominis à ceruicibus aliarum
gentium arcere poſſet. Ad cuius quidē rei ſpem homi-
nibus noſtris quoddā veluti ſignū toties ſuſtollī vide-
batur, quoties vnus aliquis Principum Auſtriacorum,
qui cum alijs virtutibus, tum pietate ſemper ornatiffi-
mi fuerunt, Imperator designaretur. Viſus fuit Rodol-
phus, qui primus tantum decus in gentem Auſtriacam

intulerat, Rempub. Germaniæ nostræ non solum con-
 feruare, sed etiam amplificare posse, si ij, quos habere
 debebat bellorum neruos, ipsi nõ nimis accisi fuissent.
 In Alberto autem tanto maior fuit spes, quanto fortu-
 næ eius fuerunt ampliores: hic namq; cum ditione Au-
 striaca regnum Pannoniæ atque Bohemiæ coniunxe-
 rat. Sed cū ipse Germaniæ nostræ ante eriperetur mor-
 te, quam ea, quæ de omnibus commodis ornamentisq;
 eius cogitarat, conficere posset, bonis omnibus graui-
 simum sui desiderium reliquit. De Friderico autem ter-
 tio quid dicam? qui cum non æque potens esset, atque
 Albertus agnatus fuerat, & artibus pacis magis quam
 belli delectaretur: tamē consilio, quo abundabat, viam
 nepotibus atque posteris suis ad magnam potentiam
 muniuit. Etenim affinitate cū Carolo Burgundionum
 duce contracta, & hunc, qui antea ipsi iniquior fuerat,
 conciliauit sibi, & pietate, qua exellebat, à Deo im-
 mortali impetrauit, vt idem Carolus non modo non
 cū eo de Imperio certaret amplius, sed societate potius
 atq; amicitia optatissima iungeretur, & nepotem è filio
 Friderici Philippum ditionis suæ, quæ per Belgas ac Se-
 quanos late patebat, hæredem relinqueret. Sic Deus
 Principes pios atque iustos iuuare consuevit, vt hostes
 etiam, qui eis nocere volunt, mutata sententia profint.
 Nam ab eo iam tempore Austriaca domus mirum in
 modum creuit: vt enim Maximiliano matrimonium
 cum Maria Caroli filia vtile fuerat atque faustum, ita
 matrimonium Philippi cū Ioanna Regis Hispaniarum
 filia,

filia, ad eum, liberos nepotesque ipsius regna Hispaniarum, Neapolitanum atque Siciliae, iure hæreditario detulit. Erat quidem Maximilianus virtutibus summis præditus, & postquam singulari totius Germaniæ applausu Imperator renunciatus fuerat, nihil eorum, quæ ad officium boni Principis pertinent, prætermisit, & documenta statuit illustria, quantum consilio, virtute, atque fortitudine valeret: tum ea erat comitate, ut non solum nostrorum hominum, sed etiam exterarum gentium voluntates sibi facile conciliaret. Rem autem militarem ita excoluerat, ut parva sæpe militum nostrorum manu maximos exercitus hostium deleret, & quoties signis collatis cum eisdem pugnaret, toties & signa daret virtutis cuiusdam excellentis, & victorias gloriosissimas referret. In hunc cum omnium Christianarum gentium oculi essent coniecti: idemque nihil optaret magis, quam ut rebus Christianorum pacatis, bella, quibus iidem seipos conficerent, in Turcam nominis nostri infestissimū hostem communi omnium consensu transferrentur, & iam huius rei consilia non dissimulanter captaret: en, tibi moritur hic optimus fortissimusq; Princeps suo quidem tempore, cum spiritus eius in illas cæli sedes beatissimas haud dubie migraret, nostro vero non item. Atq; hunc ut Patrem patriæ Germania nostra cuncta non ante destitit lugere, quam Carolus noster quintus (quem ego Principem semper honoris amplitudinisque causa nomino) optimo avo optimus è filio nepos successisset. Qui cū & vellet

E 3 pro

pro ea, qua ornatus erat, virtute de patria nostra atque
 vniuerso Orbe Christiano bene mereri, & idem posset,
 cum hoc Imperatore nullus post Carolum Magnum
 potentior ad Remp. nationis nostræ accessisset: Deus
 certe illū ita genuisse videbatur, vt per eum Imperium
 nostrum non solum stare, sed etiam reflorescere, & pri-
 stinum suum splendorem recuperare posset. Nec Prin-
 ceptus hic fefellisset spem nostram, si virtuti atq; consilijs
 eius euentus respondisset. Sed hic non ita multo post
 quam Magistratum illum summum inierat, quæ cōtra
 communes Christiani nominis hostes capere debebat
 arma, eadem contra Christianos certos, eosq; potentes,
 vt sua defendere posset, ferre cogebatur. In quo tamen
 ipso cauit diligentissime, ne minorē clementiæ, quam
 fortitudinis fructum caperet: & ne hostes magis, quam
 se ipsum vincere videretur. Nam victis illis atq; captis
 tam benigne fecit, vt facile omnes intelligerent, malle
 ipsum cum ijs, quos socios habere debebat, colere ami-
 citiam, quam armis dimicare. Gessit quidem Princeps
 hic res maximas, nec ei, qui virtute & rerum gestarum
 gloria alijs regibus atq; principibus Orbis terræ longo
 interuallo antecellebat, ad summū decus deesse quid-
 quam videbatur, quam quod qualia de alijs Barbaris &
 Christiani nominis hostibus trophæa in Africa posuif-
 set, talia in Europa constituere non posset: & quibus ar-
 mis in insulas amplissimas, quæ ipsi è mari Occidēti quo-
 dam modo natæ fuerant, domuisset, eisdem Turcas nō
 frangeret, nec horum metu Austriam Maiorum suo-
 rum

rum atque Ferdinandi fratris coniunctissimi & Regis longe optimi sedem liberaret. Et quāquā in eam rem fortia sæpe ac Christiana consilia inierat, tamen ita tulit casus rebus nostris infestus, vt quoties bellū sacrum suscipere vellet, toties iniuria eorum, à quibus minime oportebat, consilium illud bonum atq; salutare mutare cogeretur. Vellem hoc loco quæ reliqua sunt, nec sine acerbissimo animi dolore commemorari queunt, præterire possem: sed quia hæc à me suscepta est oratio, non vt iniuriam vlli aut dolorem, sed potius vt medicinam rebus nostris languentibus, si quo modo possim, faciam, dabitur hanc veniam mihi, vt quæ sentio, & locus hic postulat, libere dicam.

Atq; vt ad secundum instituti nostri locū veniam: et si in virtute atq; potentia Caroli Imperatoris multum nobis Germanis præsidij esse videbatur, & sub Imperio eius ita exulta fuerūt ingenia nostrorū hominum, & rei militaris scientia, quam à Maioribus nostris quasi per manus traditam acceperant, ita viguit, vt patriæ non solum adiumento, sed etiam ornamento esse possent: tamen tanta morum peruersitas incidit in tempora eiusdem Imperatoris, vt patriam ipsi nostram oppugnauisse magis, quam iuuisse videamur. Quādiu in natione nostra de religione Dei immortalis concors & idem sensus fuit, homines nostri patriam amauerunt, & communem huius vtilitatem commodis suis priuatis anteposuerunt, vt cum Imperium nostrum tenuius esset, his tamen moribus status eius conseruaretur.

Fuit

Fuit namq; religio fundamentū illud, quo idem Imperium primum niti cœpit, & postea sustentatum fuit, quoad circa fidem ipsam idem omnes sensimus: sed nō ita multo post, quā Carolus noster designatus erat Imperator, euenit, vt dissensio quædam de religione Dei immortalis oriretur. Quæ, vt fit, in contentionem erupit, contentio materiam subiecit odijs, odia autem Ecclesiam in parteis distraxerunt. Ac si vllum, certe hoc factionis genus cōcordiæ, ocio, atq; paci est inimicum. Nam alij factiosi propterea oderunt aduersarios, quod putant eosdem aut vitam, aut honorem, aut fortunas sibi eripere velle. At qui de religione inter se litigant, eo maiore nocendi cupiditate inflammantur, quod metuant, ne si forte ab inimicis victi fuerint atq; oppressi, salute æterna euertantur. Quod cum animaduerneret Carolus, vt magnam & à religione & ab Imperio nostro pestem auerteret, salutaria sæpe captauit consilia, quibus schisma ipsum tolli, & concors Germaniæ status collocari posset: nec prætermisit quidquam eorum, quæ ad eam rem conficiendam pertinere viderentur. Sed tantum abfuit, vt hic optimi Principis conatus optimus nobis consuleret, vt indies magis ac magis animi hominum nostrorum exulcerarentur. Quin eo reciderunt omnia, vt præclare ageretur nobiscum, si quæ vim habere deberent medicamenti cuiusdam, nō perniciem afferrent: Quippe cum schisma ipsum non modo nō sedaretur, sed indies magis ac magis ingrauesceret, nec religionem solum perturbaret, (quod tamen
caput

caput erat malorum) sed etiam omnia Reip. nostrę fundamenta conuelleret. Sustulit id primum beneuolentiam hominum nostrorum: & fecit, vt rustica plebs nõ ita, vt ante, nobiles, quorum in potestate more Maiorũ esse debebat, obseruaret. Hinc illud ipsum belli incendium, quo tota fere Germania arsit, & quod vix tandem multo multorum sanguine extinctum fuit. Hanc calamitatẽ secuti sunt motus Principum virorum, qui spretis legibus Maiorum atq; iudicijs æquis, rem gesserunt vi, & ipsa Patrię viscera crudelem in modũ lacerauerunt. Ac ne quid nobis deesset ad summã calamitatẽ, inuenti sunt in Rep. nostra potentes homines, qui coi-
rent cum vicinis Regibus, ijsq; infestis nomini nostro, in societatem nefariam vexandę Patrię atq; Germanię nostrę: idq; contra, quã non solum Leges & boni Maiorum mores, sed etiam ipsum naturę ius præscriberet. Quin extiterunt, qui cum temporibus se valere arbitrarentur, magna vi atq; animorũ impetu Maiestatem ipsam Imperatoris imminuerent, & conarentur è manibus eius sceptrum & gladium, qui ei à Deo quodam modo porrectus erat, excutere: & ipsum à sede Imperatoria, in quam summo bonorũ omnium applausu collocatus erat, deicere. Cætera malo vos tacitos cogitare, quam vulnera illa Reip. non sine grauissimo & vestro & meo dolore comemorando ipse refricare. Quid multa? Quo tempore nos oportuit ad eam curam incumbere omnes, vt beneficio Principis nostri, qui pro incredibili virtute sua vellet Rempub. nostram consti-

F tuere,

tuere, salui atq; beati esse possemus, nos ipsi, nos inquam Patriæ, & nobis quodam modo ipsis infesti fuimus, & ita restitimus eidem Imperatori nostro, vt quod gloriose conaretur, efficere minime posset. Itaq; non miror e- quidem quid sit, quod cum aliarum gentium, quæ in Caroli nostri potestate erant, res florent, nostræ au- tem conuulsæ sint. Nam cum illæ Principem illum ob- seruarent, eiusq; dicto audientes essent, dignitatem eius tuerentur, & ad publica Patriæ suæ commoda referrent omnia, non minus creuerunt, atq; sibi ac Patriæ eidem veram gloriam pepererunt, quam nos cum contrariam vitæ rationem sequeremur, & nos ipsos & Patriam no- stram magno cum dedecore nostro affliximus. Ac quia legum vincula, quæ potentiores in officio continerent, & præsidio essent Imperatoriæ potestati, dirupimus o- mnia, & disciplinam rei militaris ita corrupimus ipsi, vt multi militum nostrorum malint Patriam populari, quam externos hostes ab hac arcere: nec ita magna ha- beatur ratio Imperatoriæ cum authoritatis, tum vero etiam potestatis: non iam miror ego quid sit, quod non æque, atq; aliæ, quibus imperauit Carolus, gentes, flo- reamus: sed, quod non iam diu funditus interierimus: cum præsertim sublata è Rep. concordia, & Imperato- ria dignitate debilitata, in quo, ante quâ Imperium na- tionis nostræ constitueretur, fuit hæc statu pernicioso, in eundem quodam modo reciderit: & Imperator po- testatem suam, quam summam vnus habere debebat, prope amiserit. Sic enim venit vsu, vt simul ac vinculū
chari-

charitatis, quod religio attulerat, sublatum fuit, omnia nostra ruerent atq; dilaberentur. Quin factiones, quas discordia in nationem nostram inuexit, quales sint & quã perniciosæ huius pestes, declarant multi maximarum Rerum publicarũ perhorrescendi casus: & CHRISTVS ipse Dominus atq; Seruator noster, qui summa autoritate hoc edidit oraculũ, fore vt regnum omne pereat, quod in se diuisum est atq; distractum. Hinc ille impendentium periculorum metus, qui bonorum omnium animos vehementer perturbat: hinc eorũ, qui de nobis nullum faciunt male cogitãdi finem, exultans letitia, dum iam quę nostra sunt, spe atq; cupiditate deuorare videntur. Ac si potentiores nostri, qui tam procliues sunt ad seditiones atq; motus intestinos, suis ipsi armis Patriam frangere non desierint, quid tandẽ, quid huic futurum erit? An censetis gladios Turcarum truculentissimorum hostium, sanguine Christianorum stillantes, conquieturos esse? An censetis alios vicinos occasionem tam optatam nationis nostræ dilacerandæ non arrepturos esse auide? An censetis Rutenos, postquam Prouinciam longe lateque patentem, nobis anno superiore eripuerunt, non persecuturos esse victoriam? prætereo hic prudens voluntates eorum, qui cum amici atq; focij nostri videri velint, Imperium tamen nostrũ attenuare, & Prouinciales nostros in suam redigere potestatem non dubitant. Sunt hæc quidem talia, vt in clarissima luce versentur. Quare si de his longior fuero, ineptus sim: illud tantum, quod res est, dico,

Rempublicam nostram languere: & quibus hæc rebus antehac nixa stetit, has omnes temporibus hisce calamitosissimis ita esse labefactatas, vt nisi primo quoque tempore vtilia Patriæ nostræ atq; salutaria consilia ceperimus, periculum sit, ne breui funditus sit peritura. Sed quia tamē Ferdinandus Imperator longe optimus fratri optimo successit, idemq; ea cum prudentia, tum pietate præditus est, vt ad Imperium nostrū instaurandum, & res optime gerendas natus esse videatur, saluti equidem desperare nequeo. Nam cū hic omnia non ad suam, sed Dei gloriam referat, nec pro incredibili virtute atque animi constantia minus secundis rebus effertur, quā aduersis deijcitur: spes ostenditur, Deum immortalem tantum felicitatis ad eum delaturum esse, vt res nostras labascentes non solum fulcire, sed etiam ornare possit: cū præsertim ita se gerat ipse, & ea beneuolentia omnes omnium ordinum nostrorum homines sibi deuinciat, vt non solum eos, in quibus virtus Maiorum nostrorum necdum obsoleuit, in potestate sua habere, sed etiam eos, qui antehac duriores aliquāto fuerunt, flectere, & in viam reuocare posse videatur. Itaq; etsi imminentium periculorum metu pene frangor, & vehementissime doleo, quam Remp. nostram Maiores nostri magna cū gloria cōstituerunt, & tutati fuerunt, eam culpa nostra dilabi & quodam modo ruere: tamen non ita contraho animū, vt in rebus difficilimis nō bene tandē sperem: Quippe cū videam magnas dari oportunitates hoc tēpore Reipublicæ eiusdē reficiendæ,

con-

constituendæ, atq; adeo ornandæ. Accedo igitur ad id, quod me tertio loco dicturum propofui, & qua confiliorum ratione rebus nostris languentibus mederi possimus, ostendam. Ac primû vt morû corruptela, discordia, & minor, quã par est, Magistratum authoritas atque potestas faciunt, vt Resp. non modo non florere, sed ne stare quidẽ possint: ita virtus ciuium, concordia, & iusta Magistratum potestas easdẽ continent, tuentur, fouent. Nam Deus nõ minus bonos respicit perbenigne, quam improbos male mulctat: nec minus consentientes & amantes patrię amat, quã factiosos affligit: nec deniq; minus Remp. eam, cuius Magistratus tantû potest quantû debet, conseruat, auget, amplificat: quã eam hominû societate, in qua ciues peruerso quodam more, quibus parere debent, imperant, & eorû iustum imperium recusant, angue peius odit atq; detestatur. Quare vt grauissimarum calamitatû metu nos tandem ipsos liberare, & patrię consulere possimus, pestes illas, è quibus Resp. nostra hoc tempore languet, quam primum euellamus necesse est, vt quoad eius fieri potest, virtutem Maiorum nostrorum, sensum concordem, & eam, quæ necessaria cum primis fuerit, Imperatoris potestatem recuperare possimus. Nam cum his rebus Imperium nostrû partum sit initio, non alijs commodius retineri vel instaurari poterit. Sed antequam è ciuili ratione attulero, quæ ad rem pertinere videbuntur, de schismate horum temporû agam. Quod cum fons sit & origo malorû nostrorû, quib. hoc tempore affligimur

E 3 maxi-

maxime, hoc eodem sublato, reliqua nobis haud dubie omnia ad Remp. constituendam erunt facilia. Atq; idem schisma tanto magis fugiendum est nobis, quanto magis in Domino nostro IESU CHRISTO vnum esse omnes debemus. Est quidem Ecclesia sponsa Christi, atque huius adeo corpus: vt qui eam dissipat & schismate diuellit, quã huic iniuriam facit, eandem Christo ipsi inferre videatur. Quare Paulus Apostolus obsecrat Corinthios per nomẽ Domini nostri IESU CHRISTI, vt idem sentiant & loquantur omnes, nec sint inter eos schismata. Deus autem vt ab hoc scelere nos deterreret, schismaticos exquisitiore quam alios facinorosos supplicio affecit: & quod ante inauditum fuerat fecit, vt Dathan & Abiron hiatus terræ modo quodam perhorrescendo absorberet. Extiterunt, qui corruptelas & vitia ex agro Domini euellere vellent, idq; bonis omnibus applaudentibus: neq; esset quamobrem vel consilij, vel facti eorundem nos pœniteret, si non longius quam moderata ratio ferret, prouecti fuissent. Sed cum hi Ecclesiam quã iuuare debebant, schismate & perturbassent, & distraxissent, secuta sunt ea, quæ vos tacita cogitatione complecti malo, quã de rebus asperrimis asperum aliquid proferre: illud tamen quod huius loci est, prætermittere nec possum, nec debeo, eos qui profitebantur se languores Ecclesiæ curare cupiditate contentionis incitatos, fines iustos correctionis transiisse. Quin eo prolapsos fuisse, vt nõ tam repurgarent Ecclesiam, melioremq; facerent, sed vt eadẽ sublata, nouam
nescio

nescio quomodo fabricaretur. Si domus aliqua adspersa nescio qua labe deformior sit aliquanto, situm est in potestate Domini vel repurgare eandem, ut pristinam formam bonam recuperet: vel diruere, ut aliam domum, eamque pulchriorem construat, cum sub hac noua aut melius, aut æque bene contra tempestatem aeris tectus esse possit. At ECCLESIAE longe alia est ratio: Quippe cum una sit ipsa, una nimirum illa columba, de qua Salomon in Canticis Canticorum, & Vnum vnius capitis, videlicet CHRISTI, corpus, nec alibi usquam cubet CHRISTVS, & Spiritus sanctus tanquam in templo suo vigeat. Itaque qui hanc deserit, & nouam in qua uiuat, quaerit, seipsum fallit: & si forte peregrino coetu se adiungat, in eum locum venit, ubi nec CHRISTVM, nec Spiritum sanctum inuenire, nec ex utroque salutem haurire possit. Quo maiore cum pernicie sua errant schismatici omnes, cum & Ecclesiam veram atque germanam deserunt, & alios huic coetus anteponunt. Quid igitur est? Certe ut ij, qui Ecclesiam veterem repurgandam censent, ut melior fiat, & pristinam suam formam, eamque pulchram recuperet, non modo non repugnantem, sed et consentientem habent: ita consilia eorum, qui illam non repurgare, sed disturbare atque oppugnare conantur, probare nec possum, nec debeo. Breuiter, schisma non medicamentum est, quo Ecclesia languens curetur, sed venenum, quo eadem tollatur. Positum est enim in ipsa natura rerum, ea, quae diuiduntur, non minus recidere ad nihilum, quam quae in unum contrahuntur, firma sunt atque stabilia. Conscinde vestem, & vestis non erit amplius vestis: disijce

parie-

parietes domus, & domus non erit amplius domus: dif-
 seca corpus humanum, & pro corpore partes quasdam
 putridas reliqueris. Quod ipsum quale sit, & quam per-
 niciosum, si in vlla alia re, certe in Ecclesia cernitur.
 Quidquid enim ab hoc vno vnus CHRISTI corpore
 auulseris, vitam amittit, & computrescit. Quinimmo
 quatenus Ecclesia in parteis distrahitur, eatenus CHRIS-
 TVS per summam iniuriam diuiditur. Nam, vt Paulus
 inquit, *Significatum est mihi ab ijs, qui sunt Chloes, quod sint
 contentiones inter vos: hoc autē dico, quod vnusquisque vestrum
 dicit, Ego quidem sum Pauli, ego Apollo, ego Cephae, ego autem
 Christi. Diuisus est Christus?* En tibi qui Ecclesiam in par-
 teis distrahunt, Christum etiam ipsum, quantum in se
 est, discerpunt atq; dilacerant. Ac ne quis forte putet
 hunc eundem in varijs cœtibus, ijsque ab vno illo cor-
 pore suo, quod Ecclesia est, alienis, sedem habere: mo-
 net nos Dominus ipse, ne audiamus eos, qui dum nos
 in cœtus illos ducere volūt, aiunt, Hic vel illic est Chri-
 stus. Nolo hic asperius agere cū vlllo, nec accusare quē-
 quam: sed id tamē, quod in clarissima luce versatur, dis-
 simulare non possum, nos Germanos, nos inquam non
 minus, quam Corinthios schismate in parteis Ecclesie,
 atque Reipub. perniciosas diuulsos esse: non minus di-
 co? imo maioribus etiam de rebus, & ab eo tempore
 quo primum à veteri atq; Catholica Ecclesia discessio
 facta est in natione nostra, ita quidem vsu venisse, vt v-
 num schisma semper ex alio nasceretur. Hinc tot cœ-
 tus hominum religionis causa sociatorum apud nos,
 qui

qui cum omnes veterem Ecclesiam infectentur, & sint qui huic adimere conentur authoritatem Ecclesiæ veræ, quam sibi vendicant singuli, non tamen multo minus acriter inter se, quam cū illa pugnant. Ac quoniam præter vnam hanc nulla alia societatum humanarum vera & Germana Ecclesia, in qua ad salutem adspirare queamus, esse potest: intelligitur haud obscure eos, qui de religione inter se hoc tempore contendunt, & Patriam, & se etiam ipsos in grauem periculi flammam conijcere. Qui dum mores aut dogmata aliorum, quibuscum in Ecclesia viuere debent, ferre nolint, idem eis accidit, quod ijs, qui in alto nauigant, si quando odio eorum quibuscum vehuntur, incitati, aut nauem communem perforent: aut vt ab his seiungantur, in Mare profiliant, seq; fluctibus huius committant. Hic quid reliqua quæritis? an non fatius esset eis tolerare in nauī communi, quod minus periculosum esset, quam haud dubie mortis periculo se offerre? Quauis enim optandum esset, Ecclesiam nec corruptelis vllis, nec vitijs deprauatam esse: tamen id quidquid est, ijs qui idem nec probant neq; imitantur, fraudi non est. At schisma omnibus, qui in eo versantur, perniciosum est, & nō minus Remp. quam Ecclesiam ipsam labefactat. Itaq; ad eam curā incumbere debemus omnes, vt positis similitatibus, posthac concordēs simus inter nos, & de religione Dei immortalis idem & sentiamus, & loquamur. Thrasylbulus Atheniensis, vt ciuium suorum discordias sedaret, legem tulit, qua omnis illarum memoria obli-

G uione

uione perpetua deleteretur: atq; hoc eius factum vno omnium bonorū ore laudatur. Quanto laudabilius foret, si nos, nos inquam Germani, controuersias religionis sustolleremus ipsi: & iniurias, quas nos ab alteris accepisse arbitramur, donaremus Ecclesiæ, donaremus patriæ, & non aliter, quam si inter nos nihil controuersiæ vnquam fuisset, quietis animis & concordie sensu inter nos posthac viueremus? Quare in consilium adhibeamus nō odium, nec arrogantiam, qui sunt pessimarum rerum consiliarij: sed charitatem, quæ ædificat, & Ecclesiæ mirum in modum prodest. Hac eadem ducti certemus inter nos, nō vtri alteros vincamus contendendo, sed vtri de alteris melius mereamur. Cogitemus nos non minus acres nostrorum, quam alienorum vitiorū iudices esse oportere, cum sua quenq; magis, quā aliena peccata premant, & eos qui alios condemnant, dum suis interea vitijs indulgēt, iure à Deo condemnari. Accusemus ante nos ipsos, quam alios, si quo modo in bono vincere malum, & eos, qui nos hoc tempore oderunt, ad æquitatem Christianis hominibus dignam flectere possimus. Quod cum vtile fuerit per se, tum ad Ecclesiam repurgandā & pacem eius reconciliandam longe vtilissimum: cum nec nos, qui sumus cū potestate Ecclesiastica, minus quā officium nostrum postulat, fecerimus: nec qui se aduersarios constituerunt nobis, plus, quam recta & moderata ratio feret, fecerint. Nos igitur, nos, quos Deus in specula Ecclesiæ suæ ita collocavit, vt Episcopi simus, excitemus nos ipsos, vt nō quæ
nostra,

nostra, sed quæ Domini nostri IESU Christi & omnium sunt, curemus: nec defendamus corruptelas atq; vitia, sed eadem, quoad eius fieri potest, tanquã vepres malas, extirpemus. Aduersarij autem nostri se quoq; ipsos moderentur. Cogitent quam periculosa sit contentio omnis, vt quæ vim habet ad auditores peruertendos, authore Apostolo. Cogitent quid acciderit Dionysio Alexandrino doctissimo Patri, qui cū in refellenda hæresi Sabelliana egregiam operam Ecclesiæ nauasset: tamen cum eius animus in contentione exarsisset nescio quo modo acrius, & concitator esset, quam oporteret, à moderata veritatis ratione eò deflexit, vt non solū Sabellianam hæresim confutaret, quod bonū erat: sed etiam contrarium huic errorem inueheret, id quod non minus malū erat, quã hæresis ipsa Sabelliana. Nam ex eo errore nata fuit lues illa Arriana, quæ postea totū fere Orbem terræ non sine graui Ecclesiæ atq; religionis Christianæ pernicie peruagata fuit: vt Basilus ille Magnus recte factum Dionysij compararit facto eius, qui cum surculū in horto curuum atq; prauum flectendo corrigere vellet, & in eò ipso esset nimius, faceret, vt surculus idem in contrariam partem nõ minus curuus esset atque deformis. Cogitent denique mutationes illas, quæ vel bona æque ac mala tollunt, vel pro malis alia non minus mala inducunt, quales multæ in hæc tempora nostra inciderūt, minime ferendas esse: Quippe cum à bono Ecclesiæ statu tam alienæ sint, quã quæ alienissimæ: nec est, quamobrem hic metus infamiæ

quenquam moueat, & ab eo, quod recta officij ratio præscribit, deterreat. Nam non, qui errorem suum agnoscit & confitetur, cum in eo ipso voluntati Diuinæ obediatur, sed qui eundem aut non agnoscit, aut defendit, perperam atq; turpiter facit. Aurelius Augustinus sanctissimus atq; sapientissimus Episcopus, cum in illa opinionum temporis sui varietate aliquoties lapsus fuisset, maluit errata hæc aperte confiteri, quam dissimulare eadem aut defendere: ne eos, qui non satis cauti essent, in errorem vllum autoritate sua induceret: Atq; hic etsi lucubrationibus suis doctrinæ Christianæ multum sane lucis attulit, nec vllus Ecclesiasticorum Scriptorum plura & vtiliora monumenta posteritati reliquit: ex omnibus tamen libris eius nullus est honorificentior ipsi, quam is, qui errores authoris non dissimulante aperit. Neque enim qui veritati cedit, succumbit turpiter: sed dum seipsum vincit, gloriosissima victoria potitur. Quæ cum ita sint omnia, ad eam officij nostri rationem omnes omnium partium Germani excitemus nos ipsos, vt sublato tandem schismate, concors sit omnium de religione sensus: nec patiamur nos ab hac ratione vlllo peruerso animi motu deduci. Et quanquã hæc, quæ ad communẽ nostram vtilitatem ac salutem vehementer pertinent, magnos animis omnium motus afferre debent: tamen si qui forte quieta consilia repudiauerint, maluerintq; litigare, quã communi consilio Ecclesiam atq; Rempub. iuuare, nos qui publicis Ecclesiæ muneribus fungimur, nos inquam, officium
erga

erga eandem atq; Patriam nostram prætermittere minime debemus: ne si forte hæc cū peñicie multorum conciderint, nos casum hunc præstare cogamur: & culpa nostra non ita multo minus fraudi sit nobis, quam si ipsi admotis quasi machinis illas diruissemus. Quo magis elaboremus, vt si non cum alijs, tamen seorsim Ecclesiæ communi quasi incendio cōflagranti, quantum in nobis est, succurramus. Ad quam rem bene vtiliterque conficiendam tanto plus facultatis suppetit nobis, quanto minus ea omnia Ecclesiæ nostræ defunt, quæ ad eandem vel repurgandam vel excolendā sunt accommodata. Habet hæc verbum Dei & scripturas Diuinitus inspiratas: habet illum sanctorum Doctorum atq; Ecclesiæ Catholicæ de dogmate veritatis sensum non obscurum: habet deniq; mores inueteratos, eosq; ab omnibus Ecclesijs approbatos. Ac si quid forte horum alij cœtus habent, id totum ab illo nostro veteri, vnde orti fuerunt, initio, quasi per manus traditum acceperunt. Hæc ipsa si peruestigauerimus nos, erit in procliu, vt de omnibus ijs, quæ religionis sacrosanctæ sunt, sine errore iudicemus: ac vera à falsis, bona autem à malis discernamus. Itaq; cum in nostra potestate situm sit, vt si velimus, Ecclesiam ipsi nostram simul & repurgare, & excolere possimus, cauendum est maxime, ne culpa officij deserti nos posthac premat: neve illud Spiritus sancti in scripturis, *Vae pastoribus, qui pascunt seipso*, nobis iure exprobrari possit. Suscipiamus igitur animos dignos munere nostro: corrigamus ante nostra, quam

aliena vitia: atq; operam demus, vt nec prauis atq; peruerfis moribus, nec vlli pernicioso errori locus in Ecclesijs nostris relinquatur. Sed omnia ad gloriam Domini nostri Iesu Christi & salutē hominum ita referantur, vt in Ecclesijs eisdē vigeat pietas, vigeat disciplina, vigeat concordia. Hunc certe conatū nostrum, eumq; pie susceptum, Deus, qui consilijs quietis atq; salutari-
 bus fauet, haud dubie approbabit, eiq; talem, tamq; bonum euentum adiunget, vt non solum amicis nostris atque socijs satisfacere, sed etiam aduersarios nostros placare possimus.

Quanquam aut si schisma illud sublatū fuerit, in posterum non solum Ecclesiæ, sed etiam Reip. status melior erit procul dubio, tamen ne quid eorū, quæ ad institutū nostrum pertinent, prætermittā, ciuilem et rationem, qua Resp. nostra fulciatur, subiungam. Ac primo quidē ostendā, quo modo remota corruptela morum, disciplina vetus, eaq; honesta, restitui tandē possit. Quod tanto fuerit necessarium magis, quanto minus, quæ non bene morata est Resp. bona, tranquilla, atque beata esse potest. Deinde de pace ipsa atque concordia Germaniæ nostræ afferā, quæ mihi videbuntur ad rem pertinere. Ad extremū, quo pacto Imperator noster potestatem suam iustā recuperare, ac Resp. nostra non solum refici, sed et ornari atq; amplificari possit, docebo.

Atq; vt mihi quidem videtur, ea demum Resp. optime constituta est, in qua ciues faciunt sua sponte, quod bonum est, & cū officio recto coniunctum. Etsi igitur
 Plato

Plato ille Philosophorū facile Princeps leges, quæ supplicia in sceleratos constituunt, probat: his tamen, quæ homines ad virtutem adducunt, & ita formant, vt præmio potius quàm pœna digni sint, anteposit. Esset quidem optandum, vt Patria nostra hoc tantum legum genus, quo regeretur, desideraret. Quod sane cōtingeret, si homines nostri charitate atq; Spiritu sancto tantum ducerentur: sed quia cum imperfectioribus, quorum multi metu continendi sunt in officio, viuitur, certe vt bonorum virtus alenda est præmijs, ita improbi à scelere pœnis propositis sunt deterrendi. Neq; enim ignotum est illud Solonis, *Duabus rebus, præmio & pœna, Resp. contineri.* Sit igitur in Rep. nostra constitutum: Vt qui leges publicas violant adulteri, sacrilegi, calumniatores, perfidi, latrones, seditiosi, proditores, perduelles, non solum omni honoris aditu intercludantur, sed etiam eo, quem forte obtinent honoratiorem, loco moueantur. Nec moueantur solum loco eodē, sed ex ipso etiam hominū cœtu prorsus eijciantur: homines non digni, qui cum hominibus viuant, ipsi nimirum ab omni hominum societate tam alieni. Rursus qui Reip. vtilem nauant operā, hi ornentur præmijs, & in eo honoris gradu collocentur, vt quāto meliores sunt ciues, tanto beatus viuant, & vberiore virtutis suæ fructum consequantur. Atq; hæc præclara, quæ Imperator noster in Rempub. inducere potest, idq; approbantibus bonis omnibus, procul dubio egregiam afferent vtilitatem rebus nostris, & id plane efficient, nihil vt videatur in
 Germa-

Germania nostra miserius esse, quam turpiter viuere, & patriæ nocere: & nihil vicissim beatius, quam bene honesteq; viuere, & de eadem patria bene mereri. Quam rationem cum olim in Rep. Lacedæmoniorum constituenda sibi proposuisset Lycurgus homo prudentissimus, id quidem effecit, vt quos hæc genuisset ciues, vtilis essent patriæ, & mallent honeste mori, quam turpiter viuere. Ex hac igitur multo plures, quam ex vlla alia Græciæ ciuitate boni atq; fortes ciues prodierunt. Quo melius fecerimus nos, si hos, si hos dico? imo si patres atq; Maiores nostros, qui honestatis magnam semper rationem habuerunt, & non multo minus bonis legibus, quam illa Lycurgi fuit, seipso deuinxerunt, imitati fuerimus. Ac si vlli, certe nobiles nostri atq; Principes viri, qui in oculis hominum viuunt, & alijs vel bono, vel malo sunt exemplo, ad omnes recti officij partes excitandi sunt. Quibus nõ solum fraudi sit, contra quam leges publicæ præscribunt, facere: sed etiam animum ac mores nõ ita excolere, vt Reip. vsui esse possint. Nam qui hoc officium suum negligunt, nõ solum perperam facere, verum etiam Remp. cuius commodis seruire & consulere debent, prodere quodam modo videntur, vt scriptum est ab Xenophonte homine doctissimo. Huc accedat censura illa, cuius à me ante mentio facta est, vt quo quisque maiore ornatus est dignitate, eo grauiore infamiæ genere notet, si forte in flagitia inciderit. Atq; hoc præclarum disciplinæ vinculum vtinam aut nunquam è Repub. nostra sublatũ fuisset, aut primo quoq;

tem-

tempore restitueretur. Quod ipsum nobiles atq; Principes viri si dignitatem suam tanti faciunt, quanti facere debēt, ita ipsi renouent, vt sceleratos ordine suo moueant, nec patiantur horum quasi cōtagione alios, qui ordinis sui sunt, contra quam decus commune postulat, infici atq; contaminari. Iam vero vt non solum scelerati metu pœnæ terreantur, sed bonorum etiam virtus præmijs acuatur: certe bene meriti de Rep. in publicis conuentibus ornentur, & extent præclara quædam in Rep. nostra insignia virtutum. Quod quantam vim habeat, non solum ad homines in officio continendos, sed etiam ad excitandas horum virtutes & actiones laudabiles, multa omnium ætatū exempla illustria ostendunt. Atq; hæc, quæ de præmio & pœna à nobis posita sunt, nō in eas angustias concludimus, vt ad nobiles & Principes viros tantum pertineant: sed tam late ea patere volumus, vt vniuersus populus præmio inuitetur ad virtutem recteq; facta, & pœna à delictis atq; flagitijs deterreatur. Sit igitur Resp. nostra ita constituta, vt in ea posthac bonis vtile sit atq; honorificum, viuere honeste & patriam iuuare: sceleratis autē calamitosum, malefacere ac patriæ nocere. Cogitemus quantum virtus Maiorum nostrorum ipsis atq; Germaniæ nostræ existimationis bonæ pepererit. Qua nimirū virtute illi ita se exteris gentibus commendauerunt, vt cum quædam harū ciuitates constituere vellent, euocarint homines nostros, eosq; gubernaculis illarū admouerint. Hos nanq; tanti fecerūt, vt ab eis regi ducerent beatum
H esse:

esse: neq; id iniuria. Nam in quibus ipsi & Pannonum,
 & Sarmatarum, & Transsiluanorum ciuitatibus domi-
 cilia sua collocarunt, has ita administrarunt, vt præ cæ-
 teris earundem regionum ciuitatibus florent. Quod
 si Maiorum nostrorum mores boni tantū profuerunt
 exteris gentibus, quanto maius erit nunc dedecus no-
 strum, si ob vitia, nescio quæ, non modo non exteris
 amplius, sed ne nostris quidem profuerimus: cum præ-
 fertim eius rei, qua patriam iuuare possimus, conficien-
 dæ nō ita difficilis sit ratio, dum modo & nostra, & Ma-
 iorum nostrorum instituta bona, quæ partim moribus
 inueteratis, partim vero decretis Conuentuum nostro-
 rum publicis continētur, custodire, quam rebus nouis,
 & ijs quidem noxijs, studere maluerimus. Sed hæc ha-
 ctenus de moribus hominū nostrorum, nunc vero de
 pace atq; tranquillitate. Constat, discordiam & factio-
 nes esse grauissimas illas Rerumpub. pestes, quibus res
 magnæ nō minus atteruntur, quam concordia & con-
 iunctione ciuium paruæ crescunt. Nam illæ quandiu
 in ciuitatibus atq; Rebuspublicis versantur, tandiu hæc
 ita agitantur, vt sint prorsus miseræ. Dedit huius qui-
 dem rei documentum Respub. nationis nostræ ante
 quā constitueretur, & in vnum quasi corpus coalesce-
 ret. Quæ postea pro ea, quæ contrarijs attributa est, vi,
 tanto magis in concordia suo statu effloruit, quanto an-
 te calamitosior fuerat. Et quanquam si schisma, de quo
 iam egimus, ex ECCLESIA tolleretur, omnia nobis ad
 Pacē atq; concordiam essent faciliora: tamē si qui forte
 cupidi-

cupiditatibus suis indulgere, quã pijs atq; quietis consilijs parere maluerint, ratio certe ineunda erit, vt si nõ charitate, metu tamen pœnæ ad officium reuocentur. Nihil æque discordiam atq; factiones alit, ac vis atq; iniuria: dum qui aut pari sunt potētia, inter se certant, aut potentiores, eos quia imbecilliores sunt, conantur opprimere, hi aut se atq; fortunas suas opibus aliorũ tueri student. Quo magis cauendũ est, ne leges, quas Maiores nostri de pace publica tulerunt, antiquentur: neve locus in Rep. nostra sit ijs, qui malunt vi agere, quã legibus: homines non digni, qui cũ hominibus viuant, quãdo ad ipsam belluarũ immanitatẽ ita sese abijciunt. Vigeat igitur iudicium illud, quod primũ Maximilianus Cæsar ita constituit, vt in eo non minus facile ius suum infimi obtineant, quam summi: & hi si in leges publicas inciderint, non minore seueritate, quam illi, plectantur. Vigean leges publicæ, & summos atq; infimos æque teneant: id quod ad concordem Reip. statum tanto erit aptius, quanto contrarium eius causam dat maiorem odijs, maleficijs, motibus. Ac quo maius Reipublicę nostræ sit præsidium in legibus ac iure contra factiones, seditionesque, caueatur iterum, ne cui hominum nostrorum liceat aut suo, aut alieno nomine in Germania militem scribere, nisi huius rei Imperator ipse author factus fuerit, aut forte ei, qui militem scribit, defensionis causa bellũ sit gerendum. Ac quoniam callidi homines vim, quam alteris inferunt, sub specie defensionis excusare solent, intra quos fines ius

H 2 huius

huius consistere debet, decernendum videtur: nec minor in eos, qui Legi de pace fraudem faciunt, quam in eos, qui hanc eandem non dissimulanter violant, pœna sit constituta. Ac quia leges inanes fuerint, nisi sint qui, quod præscribunt eadem, exequantur: renouetur illa Reipublicæ nostræ sanctio, vt quicumque possunt, iniuriam ab ijs, quibus vis publica infertur, depellant & turbulentos coerceant: & si moniti officium hoc suum non fecerint, nõ multo lenius, quam ij qui pacem turbant, mulctentur: quippe cum nõ minor sit culpa eius, qui non ab alijs iniuriam propulsat, cum potest, quam qui eandem infert. Iam quia priuata quorundam fœdera, eaque ita contra omnes icta, vt ne Imperatorem quidem exciperent, factiones fouerunt antehac perniciosas: & mores nostros ita peruerterunt, vt cum ante seditiosi communi omnium nostrum consilio atque ope coercerentur, per fœderatos illos aliquandiu steterit, quo minus idem effici posset. Quo ipso quantum detrimenti Respub. nostra ceperit, huius quasi vulnera declarant, & ante oculos omnium ponunt. Itaq; Lex illa Maximiliani, quæ, vt ante à nobis dictum est, vetat, ne qui fœderibus huiusmodi vel cum hominibus nostris, vel cum exterarum gentium Regibus se vllõ tempore iungant, renouanda est. Renouandum est item illud saluberrimum Legis de pace publica caput, quod constituit, vt communi omnium Ordinum ope, arma è manibus seditiosorum extorqueantur: & eo quidem maiore cum seueritate, quod quidam eorum, quos minime

nime.

nime oportet, & milites nostri in ista Reip. nostræ quasi nocte diuturna assueuerunt populari Patriam, ex huius præda sibi rem parare, & in ista sua armorum licentia spem libertatis, nescio cuius, ponere. Viuimus cum hominibus bellorum appetentibus, quos nisi pietas Christiana ad mansuetudinem flectat, malunt potius rem ad arma deducere, quam æquo cum alijs iure vivere. Quo etiam minus illi, qui sine iusta vllius authoritate fiunt militum concursus, ferendi sunt, eo quod & nationi nostræ infesti sunt, & magnis motibus causam præbere videntur. Solent quidem è malis moribus bonæ leges nasci, atque hæc tum ferri solent, cum laboratur maxime: verum nobis, vt pestes illas, quæ Rempub. nostram perturbant, tollere, atq; eam in statum, vnde decidit, quietum atq; concordem restituere possimus, non est necesse nouas ferre leges, sed quas habemus veteres retinere, tueri, custodire. Ad quod ipsum tanto nos magis excitare debet officium nostrum, quanto turpius atque miserius fuerit, nos vel hanc labefactare vel deserere, & in ea nobis ipsis tantum periculorum conflare. Quoad concordēs fuimus, virtus atque arma nostra præsidio fuerunt cum singulis nobis tum Reip. cunctæ, & hostibus nostris terrori: sed nunc sublata concordia atque beneuolentia, nec nobis atque Patriæ hoc eius asperrimo tempore opem ferimus: nec, vt ante, terrori sumus maleuolis, sed ludibrio: dum putant se artibus suis, quod conantur, efficere posse, nimirum vt nostris consilijs, nostris armis confecti fractique con-

cidamus. Nec est, cur hic quærat̃s reliqua, cum vobis i-
 gnotæ non sint plagæ illæ, quas, dum hominibus, ne-
 scio quibus, ijsq; de nobis male cogitantibus, gratifica-
 mur, non ita pridem accepimus. An non hac lege nati
 sumus, vt magnam nostri partem Patria sibi vendicet?
 At nunc sunt in Germania nostra, qui malint vim atq;
 manum Patriæ huic suæ afferre, quam exterarum gen-
 tium vim atq; iniuriam ab ea depellere. Hoc malum vt
 fugere, & maculam hanc atq; dedecus, quod certorum
 hominum culpa contraxit, e nomine nostro, quã pri-
 mum delere possimus, nihil hic aliud dicam ego, quam
 quod à nobis omnibus salus publica impetrare debet:
 vt quas gerimus simultates inter nos, deponamus quã
 primum: & posthac singulari animorum consensione
 resistamus factiosis illis, & Patriæ laborãti succurramus.
 In ea incidimus tempora, vt hostem post homines na-
 tos potentissimũ truculentissimumq; à ceruicibus no-
 stris non sine graui periculo nostro arcere queamus, et-
 iam si coniunxerimus omnes copias nostras, & cõmu-
 nem Patriæ nostræ defensionẽ gnauiter susceperimus.
 Itaq; nisi desierimus factiones ipsi nostras fouere, & no-
 bis ipsi infesti esse, quid tandem futurum erit nobis? ac
 si studio partium incitati, ijs, qui è ruinis nostris cresce-
 re cupiunt, obsequi, quam idem de Rep. nostra sentire,
 eamq; iuncta opera tueri maluerim⁹, an nõ hanc magna
 X cũ infamia nostra deserere, deserere dico? imo prodere
 videbimur? Quare si nobis Patria, si salus publica, chara
 est vt debet, ad eam curam incumbere nos oportet, vt
 qua-

quacunque ratione possimus omnia, quę discordiæ atque factionibus materiam subijciunt, è Repub. nostra primo quoque tempore tollamus, & communi Ordinum sumptu tale in ea præsidium collocemus, vt coerceri facile possint, qui leges vi atq; armis perrumpunt, nec æquo cum popularibus suis iure viuere volunt. Ac si qui fortasse à quietis consilijs abhorreant, & discordia magis quã pace delectentur, nec velint de suo suppeditare, vnde præsidium illud alatur: inueniuntur tamen nõ pauci omnium Ordinum viri boni, qui quanto magis ocio atq; publicis rationibus nostris fauent, tanto minns consilia factiosorum ferenda putant: hi certe nec Patriæ, nec sibi deerunt, sed quantũ debebunt, conferent in eam rationẽ, vt præsidium, quo de agimus perniciosis certorum hominũ conatibus opponi possit. Ac si leges apud nos tantum valuerint, quantum debebunt, & fuerint, quę defendant innocentes, seditiosos aut comprimant, habebimus breui Rempub. quietam ac tranquillã, & factiosi legibus ac armis bonorum territi, consilia sua, eaq; Reipub. perniciofa, mutare cogentur. Sed de ijs, quę ad concordiam & pacem publicam pertinent, satis iam dictum sit, si, quod vnum addendum est, non prætermisero, nimirum rem pessimi exempli non ita pridem in Germaniam nostram inductam esse, vt leuissimis quibusq; nebulonibus liceat bonorum virorum nomina non solum sermonibus, sed etiam scriptis conscindere: &, quorum constantia, virtus, & fides erga Imperatorem nostrum atq; Rempub. per-

perspecta est, & quasi in illustri loco sita, eos acerbissime calumniari: commendare autem in vulgus seditiosos, vt quantum in eis est, iam non tam fraudi sit malis perperam facere, quam bonis in officio permanere. Quod quanto minus ferendum est, tanto maiore seueritate in authores facinoris tanti, eorumque fautores statuendum esse videtur. Verum quia ea, quae Reip. intersunt, constitui non facile possunt, nisi Princeps noster auctoritatem potestatemque iustam recuperarit: de hac ipsa, quae postremo loco facturum ostendi, nunc dicam, atque hanc Orationem eo libentius ingrediar, quod ea se nobis offerunt, vt non solum potestas illa recuperari facile, sed per eam Patria nostra ornari, & Imperium feliciter sane propagari possit. Et quoniam quae afferam ego, cum salute Patriae atque vniuersi Orbis Christiani coniuncta erunt, spero rem ipsam a vobis impetraturam esse, vt Orationem hanc meam non inuiti sitis audituri. Ac primo quidem si concors atque quieta esset Respub. nostra, nec exterarum nationes tot ac tanta pericula nobis atque vniuerso nomini Christiano conflarent, minus esset causa, cur in Respub. nostra maiorem Imperatoris potestatem desideraremus. Sed quia in eadem viuunt homines quidam factiosi, & tales, vt nisi potestate aliqua maiore a consilijs perniciosis deterreantur, nec legibus obediant, nec Patriam perturbare desinant: & cum Turcae, ac quidam vicini nostri id agant, vt Imperium nationis nostrae, quod idem Romanum est, aut transferatur alio, aut funditus intereat, & nos non solum
hoc

hoc insigne ornamentū nostrum, sed etiam libertatem
amittamus: certe alterutrum horū euenire necesse est,
vt vel Imperatori nostro maior potestas adiungatur,
vel Respublica nostra intestinis motibus & exterarum
gentium armis confecta ipsa pereat. Hoc si accideret,
(quod tamen ^{omnem} DEVS perbenigne auertat) non
ita multo post reliquæ etiam Christianæ gētes ruerent.
Est enim Germania nostra illa quasi arx, in qua orbi
Christiano & opportunitate loci, & militum copia at-
que fortitudine tantum est præsidij, quantum in nulla
alia natione. Nam cum Imperium in ea sedē suam quasi
in medio Christianarum gentium posuerit, & vicina sit
Italiæ, Galliæ, Pannoniæ, Sarmatiæ: certe in quamcun-
que harum nationum hostes Christiani nominis impe-
tū fecerint, noster ei miles subuenire subito atq; com-
mode potest. Quod quanto nationibus illis plus auxi-
lij ferre potest, tanto plus periculorum eisdem esset, si
hostes illi Germania nostra potirentur: Nisi quis forte
putat hos eosdem cupiditates suas crudeles nostro san-
guine ita expleturos esse, vt tela ipsorū postea sint quie-
tura. Hoc qui sentit, eos nō satis bene nouit, & ignorat
Mahumeticis legibus ita vinciri, vt si parcant vlli Chri-
stianæ genti, graui se religione obstringi arbitrentur.
Verum illud tamen negandum nō est, eos hoc tempo-
re nostrum plus, quam aliorum sanguinem sitire: non
quod nobis oppressis deposituri sint arma, sed vt eisdē
sanguine nostro imbutis, sperent fore, vt reliquas
Christianas nationes facilius vincere atque opprimere
possint.

possint. Quare non solum nostra, sed etiam omnium Christianorū interest, Imperatoris nostri potestatem, atq; adeo Imperium ita cōstitui, vt vigeat, & pristinam suam dignitatē recuperet. In quo nos quidem tenuiore etsi aliquandiu satis bene beateq; viuere potuimus, non tamen in nobis Orbi Christiano tantum fuit præfidij, quantū esse debuit, & dignitas Imperij nostri postulauit: alias Turcæ Byzantium non eripuissent Reip. Christianæ, nec fines suos eo protulissent, vt iam è Pannonia, cuius bonā partem occuparunt, ceruicibus nostris imminere videantur. Fuit antehac nobis atq; cunctæ Europę perhonorificum, cum istis in Asia ipsa bella gerere, & è faucibus horum exterarum gētes eripere. At nunc (prō Deus immortalis) res nostræ eo reciderunt, vt non in Asia amplius, sed in finibus nostris cū eisdem pugnare cogamur. Quo magis potestati Principis nostri, atq; adeo Imperio fauere ipsi, & operam dare debemus, vt eodem nostræ atq; Christiani Orbis res contra cōmunes hostes bene muniantur. Imperia quæ vi constant, & populos duriore seruitute premunt, minime probo: illa autem moderata, quæ populos liberos non affligunt, sed defendunt: nec eosdem opprimunt, sed in officio tamen continent, & ab intestinis motibus auertunt, non possum non probare: Maxime si ita ferant tempora, vt necesse sit horum potentia iusta, aliorum vim iniustam & crudelē frangi. Vt enim iniustum Imperium, quod seruitute homines opprimit, perhorrendum est: ita bonū atq; iustum, quod liberat eosdem
atque

atque defendit, expetendum. Inciderant in illud Iudæi, cum ab Assyrijs capti, seruitutis durissimę vinculis constringerentur: sed postea tamen Cyrus, quem Deus ipse excitarat Imperatorē iustum, iugum hoc à cervicibus illorum deiecit. Quo tempore animaduersum fuit, imperia iusta & approbari Diuinitus, & hominum generi multum conducere. Quare nolim in natione nostra Imperium tale, quale & Assyriorum fuit, & hoc tempore Turcarum est, existere: Maxime tamen volo tale Imperium, quale priscis temporibus Cyri, & postea Caroli, Othonum, Henricorum, & Fridericorū nostrorum fuit, restitui. Nolo nos Germanos, nos inquā, per quos alij liberi esse debent, libertatem nostram pristinam amittere. Sumus profecto, sumus in eum locum deducti, vt statuendum sit nobis, vtrum hoc tempore, quo tantis procellis iactamur, malimus seruire turpiter aut perire, an Principem nostrum maiore & ea cum potestate esse, vt maximorum periculorum metu nos liberare, atque dignitatem nostram tueri aut instaurare recte possit. Ad quod ipsum ante etiam nobis opportunitates quædam bonæ fuerunt, sed tamen nec maiores nec meliores, quā hoc tempore, vt si quod necessarium est, rebus nostris, & tantum commodorū afferre potest, neglexerimus, ipsi à nostra atq; publica Germaniæ nostræ salute simus plane auersi. Principio constat, Imperatorem nostrum è publico Reip. nostræ non habere, vnde ipse ac familia eius cōmode viuere possit: Abundare autem singularum regionū nostrarum Principes

I 2 atque

atque Magistratus, ad eosque tantum bonorum atque
 fortunarum fluere, vt non solum commode, sed etiam
 laute atq; cum quodã splendore viuere queant. Quod
 quale sit, & quantum de Imperatoris existimatione at-
 que authoritate detrahat, nõ facile dixerim: certe alte-
 rutrum horum vsu venire necesse est, vt aut Imperator
 noster ab ijs, qui in potestate ipsius esse debet, contem-
 natur, vt nunc tempora sunt & mores: aut damna hæc
 Imperij, patrimonio suo, si quod habet vberius, quo-
 quo modo farciat. Quorum alterum non potest non
 nocere Reip. alterum vero eidẽ tanto minus commo-
 dum est, quanto diligentius ea, vnde multum emolu-
 mentorum ad nos redit, quam tenuia, si quæ habemus,
 curare solemus. Quare vt Imperator noster è publico
 nostro tantum vtilitatis atque emolumentorum cape-
 re possit, quantum oportet, si suaderem Principibus
 Magistratibusque eiusdem Reipub. nostræ, vt quæ ve-
 ctigalia publica Imperij ad se transtulerunt Maiores i-
 psorum, ea restituerent, atque ita censum Principis sui
 ad communem omnium vtilitatem augerent, non ef-
 fet profecto, cur quisquã consilium hoc meum repræ-
 hendere deberet. Etenim si Longobardorum Principes
 cum primũ regnum suum constituerent, de suo, quod
 publici iuris nullo tempore fuerat, in publicũ tantum
 contulerunt, vt Rex eorum censum honestum habere
 posset: quanto æquius esset, vt nos Imperatori nostro
 redderemus, quæ Maiores eius aliquando habuerunt?
 Sed quia verisimile non est, Principes Magistratusque
 nostros

nostros à iure inueterato sponte sua decessuros esse, & passuros, vt res tanti emolumenti à se auferantur, ne detur causa motibus periculosis: fatius esse censeo institui vectigalia noua ad vtilitatem Imperatoris nostri, quam vetera restitui: cum præsertim populis non æque graue fuerit pendere vectigal nouum, quam Principibus atq; Magistratibus sua, quæ multum vtilitatis afferunt, vectigalia amittere. Ac mihi quidem videtur, populis atq; adeo cunctæ Germaniæ vectigal illud eo minus molestum futurum esse, quod singulorum rationes publicis commodis ita contineri videtur, vt quanto Imperator noster plus poterit, tanto singuli Reip. nostræ ciues & quietius viuere, & è bonis eiusdem facilius crescere queant. Nam quoad Imperium nostrum beatum fuit, & Imperatorum facultates amplæ, Maioribus nostris aditus ad magnas cum diuitias, tum dignitates non solum domi, sed etiam in Prouincijs nostris patuit. Hinc in Italia Gonzagarum, Vicecomitum, Scaligerorum, Columnensium, Malatestarum, & aliarum nobilissimarum gentium fortunæ atq; ornamenta. In Gallia autem Sabaudia, Salutiæ, atq; Montisferratensium Principum opes atq; dignitates magnæ atq; florentes. Quas ipsas gentes è Germania nostra in illas sedes transtulerunt Imperatores nostri, & censu atq; honoribus auxerunt. Quanto igitur ad vtilitatem etiam singulorum aptius fuerit in Republica nostra, virtuti bonorum talia proposita esse præmia, quam eosdem è tenuitate Principis sui ita languere, vt in ipsa etiam Patria non modo non

amplas illas bonorū accessiones expectare quisquam,
 sed sua ægre tueri possit. Errat igitur quicumq; putat fo-
 re, vt quod Imperatori soluet vectigal, perditurus sit: &
 nō potius bene atq; vtiliter omnino collocaturus. Ve-
 rum enimvero cum Reip. nostræ interfit plurimum, vt
 non modo Princeps eius non tenuior sit, quam oportet,
 sed alias etiam tantum possit, quantū dignitas eius
 postulat: certe quod sibi Magistratus in natione nostra
 atq; Principes singularum regionum sumunt, vt popu-
 lis suis quoties volunt arma imperent, idem cur Impe-
 ratori publico nomine & totius Reip. causa non liceat,
 equidem non video. Ac si illis licet imperare militem,
 etiam si Imperator author non fiat: quanto æquius fu-
 erit, Imperatorem sine consensu horum euocare ex o-
 mnibus Germaniæ regionibus milites, quotiescunque
 vel motus intestini sedandi sunt, vel externi hostes ar-
 cendi? Quod cum nunc ei non liceat, nisi ante, quod
 agere instituit, Ordines Reip. nostræ ratum habuerint,
 fit, more nescio quo, vt qui Principi nostro parere de-
 bent, eorum ipse nutum intueri cogatur. Quod quale
 omnino sit, malo vos tacitos cogitare, quā ipse durius
 quidquam proferre. Incommodū certe hoc esse Reip.
 nostræ, quotusquisque est qui non intelligit? Nam
 cum ad res bene gerēdas sæpe opus sit celeritate, quam
 Iulio Cæsari primo Imperatori multas atque gloriosis-
 simas peperisse victorias memoriæ proditum est, cum-
 primis vtile erit Reip. Imperatorem tantum in ea posse,
 vt sine vlla mora huic eidem succurrere valeat: nec ipsi
 neces-

neceſſe ſit tempus terere eo impetrando, quod publica ſalus exigit, auxilio, atque ita ſæpe occaſionem rei bene gerendæ amittere. Ac ſi vnquam antehac ratio illa fuit neceſſaria Patriæ noſtræ, certe hoc tempore neceſſaria eſt maxime: dum quidam eorum, qui in conſilium publicum adhibentur, maiorem ſui priuati, quam publici commodi rationem habere ſolent: nec ante probant, quod Imperator petit, quam eis rerum neſcio quarum, nec ſatis bonarum atque Reipub. vtilium, licentiam conceſſerit. O tempora. Ad quam peruerſitatem hoc etiam accedit, quod cum in milites noſtros ij, qui ſingulis populis præſunt, Principes atq; Magiſtratus plus quam Imperator ipſe poteſtatis habere videantur, ijdem milites authoritatem huius Principis ſui iuſtam contemnant: nec dubitent contra hunc arma ſuſcipere, & Patrię manus nefarias afferre. O mores. Olim cum diſciplina vetus vigeret, qui in militiam peregrinam proficiſcebantur homines noſtri, ſemper Imperatorem atque ipſum adeo Imperium Patriæ noſtræ in Sacramento militari excipiebant. Sed nunc in iſta rerum noſtrarum perturbatione inuenies multos, qui nec Imperatoris, nec Patriæ vllam habeant rationem: & quarum arma non minus infeſta ſint Cæſari noſtro atque Reip. quã exteris gentibus, ijſq; à nobis prorfus alienis. Quod malum niſi è Reip. noſtra ſublato fuerit: quam primum, periculum eſt, ne ipſi nos atq; Patriam noſtram breui funditus euertamus. Quare ſi hanc beatam, & nos in ea beatos eſſe voluerimus, eo cõferamus curam

curam operamque nostram, vt maior sit in posterum Imperatoris nostri potestas: nec minus hic possit in cunctam Germaniam, quã singuli Principes in singulos populos suos. Quod si euenerit, certe quod nunc non sine magno nostro damno prostratum iacet, Imperium nostrum eriget se breui, & fructus Reip. vtilis atq; salutare tandem aliquando feret. Ac si quis forte metuat, ne si potestas Imperatoris ita restituta fuerit, libertas nostra in dubium vocetur: is sic habeat, Principem non terrori esse bonis, sed improbis atq; sceleratis: nec eos, qui Magistratui suo tantum tribuunt, quantum debent, sed eos, qui iustum eius Imperium recusant, contra, quam veræ libertatis ratio præscribit, facere: quando cupiditatibus suis improbis turpissime seruiunt, nec eam, quam debent, rationẽ salutis publicæ ducunt. Fallitur enim, quicumque libertatem suam in eo constituit, vt quæ facere debet, non faciat: cum præsertim ea demum vera sit libertas, quam Deus ipse præcordijs hominũ inserit, vt non inuiti faciant, quod officium rectum præscribit: sed libenter & legibus bonis obediant, & Magistratus suos obseruent: & caueant, ne contumacia sua horum authoritatem conuellant. Quod quatenus homines faciunt, eatenus seruitutem carnis turpem vitant, & voluntatẽ suam voluntati Diuinæ plane vera cum libertate accommodant. Vellem equidem omnes officium suum præstarent volentes: sed si qui forte obiecto maioris potestatis metu cogendi sint, hoc per se multo erit melius, quam concedere
ipsis,

ipsis, ut spreta summi Magistratus auctoritate, faciant quod sibi libet: idque certe non minus, quam equo feroci iniicere frenum: quam permittere, ut effrenatus currat quocunque impetu suo feratur. Quod cuiusmodi sit, & quam perniciosum, dederunt documentum casus perhorrescendi, eorum qui cum Imperatorem nostrum, in cuius potestate esse debebant, contemnere non dubitarent, eodem, quod excitarant, belli incendio conflagnarunt ipsi atque conciderunt. Sinite me hoc loco preterire reliqua, quæ sine acerbissimo animi dolore nec cogitare quidem possum. Et quanquam quæ de potestate Principis nostri dixi, æqua sunt per se, bona, & Reipublicæ necessaria, tamen ne cui sententia hæc mea durior esse videatur, eam ita moderor: ut velim potestatem imperandi, cogendi que milites, ita penes Imperatorem esse, ut tamen singulis Principibus Magistratibusque ea, quam in singulos populos suos habent, potestas non adimatur: dum modo iidem non plures faciant suam priuatam, quam publicam Principis sui potestatem: nec minus huic tribuant, quam sibi à populis suis tributum velint. Nec tamen repugnarem, si numero militum, quæ Imperator euocare possit, certus statuatur modus: ut nec minor sit, quam res postulet: nec maior, quam ut huic sine graui populorum damno stipendia solui queant. Nolo item perpetuum esse, quod suadeo, vectigal: sed nos hoc onere leuari, simul ac Imperium nostrum accessione aliarum gentium atque vectigalibus peregrinis auctum fuerit. Arbitror namque onus

K

hoc

hoc sustinendum quidē esse, sed ad tempus tantum, vt
 certiore atq; maiore cum immunitate viuere tandē ali-
 quando possimus. Interea vero Principes Magistratusq;
 nostri, si libertati Germaniæ nostræ ex animo fauent,
 cauebunt, ne ipsi tributo extra ordinem imperādo po-
 pulis suis duriores sint, quā æquitas & libertas Germa-
 nię nostrę ferat: vt si priuatū ipsorū commodū publico
 vt par est, cesserit, non sit, cur populi nostri se hac ratio-
 ne non subleuari potius, quā opprimi existiment. Nam
 non modo non ab hominibus nostris plus quam ferre
 possint, exigetur: sed hi et à Rep. bene constituta atque
 florente tantū emolumentorum capient, vt non facere
 iacturam, sed lucrari potius videantur. Recte igitur, or-
 dine, atq; è Rep. nos facturos esse censeo, si potestatem
 Imperatoris nostri in eum locum restituerimus, vt siue
 vis publica in Patria nostra suscepta, siue aliunde illata
 fuerit, militem omnibus Germanię nostrę populis im-
 perare, & prouidere possit, ne quid detrimenti Patria e-
 iusq; Imperium capiat: & habeat è vectigalibus suis tan-
 tum vnde non solum viuere commode, sed etiam mili-
 tibus suis stipendia soluere possit. Sperandū est, si hæc
 quasi fundamenta salutis publicæ iacta fuerint, fore, vt
 Imperium nostrum in eum, vnde decidit, locum atque
 statum bonum breui reducatur: & idem ornamentum
 nobis insigne, alijs autem Christianis gentibus præsi-
 dium certum sit allaturum: idq; tanto magis, quanto
 nunc tenuitas Imperatoris rebus cōmunibus plus no-
 cere videtur. Ac si nō dignitas nostra, si nō Patrię decus,
 si de-

si denique non officium summum, ipsa tamen necessitas nos adducere deberet, ut opes Imperatoris nostri ad auertendam maximam à Rep. nostra pestem aueremus. Quippe cum exterarum gentium consilia perniciose eo nos deduxerint, ut nisi Remp. nostram ea, quam audivistis, ratione primo quoque tempore constituerimus, futurum sit, ut hac amissa, in summas nos ipsi ærumnas incidamus. Et quoniam non nostra solum, sed etiam totius Orbis Christiani salus hoc tempore agitur, dum nos, in quorum virtute atque armis tantum præsidij est huic, periclitamur: certe quod ego hoc loco suadeo, id omnes omnium gentium viri boni haud dubie approbant. Qui tum demum se beatos fore arbitrabuntur, si vos in quos oculos suos iam dudum conijciunt, viderint cõcordes esse: atque singulari animorum consensione & Remp. nostram tueri, & contra hostes Christiani nominis arma ferre. Quare tacita quasi voce sua nos rogare atque obtestari videtur, ne nobis ipsis, ne Patrie nostre, ne denique Orbi Christiano hoc eius asperrimo tempore desimus. Accidit huc opportunitatis tantum ad Remp. nostram non solum reficiendam, sed etiam augendam atque ornandam, ut meliorem, maioremque ne optare quidem possemus: hanc ipsam nisi arripuerimus aude, nos ipsos fugere, & officium rectum, quod Patrie tribuendum est, prorsus deserere videbimur. Etenim si sublatis à Rep. nostra factionibus idem senserimus, nobis profecto atque exteris nationibus multum spei bonæ afferetur: sed quãto plus afferetur, si maximam Christianorum

K 2 gen-

gentes fœdere certo ac societate nobiscum coniunctæ fuerint? Talis quædam, tamq; bona gentium earû coniunctio fuit, cum Carolus ille Magnus rebus nostris cum Imperio præesset. Quo tempore Christianorum potentia iusta tantum terroris Saracenis, atq; alijs nationibus immanitate barbaris, atq; nomini Christiano infestis iniecit, vt præclare secum agi arbitrarentur, si non dico Christianis bellum inferre, sed sua tueri atq; defendere possent. Quo minus committendum puto, vt eam, quæ hoc tempore se offert, occasionẽ ad talem cum multis gentibus coniunctionem amittamus, idq; non sine graui damno atque dedecore nostro. Etenim dũ nos inter nos similtates acres gerimus, & aliæ Christianæ gentes seipfas intestinis bellis conficiunt, communes hostes nostri interea magis culpa nostra, quam virtute sua ita creuerunt, vt hoc tempore nobis, atque toti Orbi Christiano ab eis periculum summũ impendere videatur. E quo ipso vt eripiamur, Deus pro clementia sua infinita summam rerum nostrarum ad gentem Austriacam detulit: ad eam nimirum gentem, per quam quantum tribuere vellet Christianis gentibus declarauit, cum signum crucis è cælo ostenderet tempore eo, cum Rodolpho, qui primus ex ea familia Imperator creatus fuerat, Aquisgrani more Maiorum diademam imponeretur Ostendebatur iam tum spes bonis omnibus, fore vt imperantibus Principibus Austriacis gentes Christianæ respirare tandem, & metu hostium crucis truculentissimorum liberari possent. Quæ spes
ne fal-

ne falleret vllum, & si Imperium nostrum huic domui non tantum potentia, quantum dignitatis, adiunxit, eandē tamen ita amplificauit, vt hoc tempore plus possit, quam omnes alij Christiani Reges: etiam si omnem horum potentiam in vnum conferas. Nam ab eo iam tempore, quo primum Austriaci Principes in sede Imperij nostri collocati fuerunt, mirum est, quantum, quamque magnis rebus aucti cumulatiq; fuerint: primum accessione Rhætorum, Valeriorum, Carnorum, tum Belgarum, deinde regnorum Hispania, Sicilia, Neapolitani, tum Bohemia atq; Pannonia. Omitto hic prudens Marcomannorum, Quadorum, Insubrum magnos populos. Hi populi, nationes, atq; regna quam late pateant per totam Europam, & quantum possint, quotusquisq; est qui nescit? Quæ cum olim ab Imperio Romano diuellerentur, quo magis vires huius attenuatae fuerunt, eo nunc magis eadē firmari atq; muniri videntur: quando tot regnorum, populorum atq; nationum potentia in ea domo, quæ cum Imperio rebus nostris præest, in vnum quodā modo coaluerit. Amisit temporibus illis Imperium nostrū, quod vi atq; armis sibi olim pepererat. At nunc in ea, à qua regitur gente, id quod tū vi extortum fuit, sine sanguine recuperare videtur. E quo ipso quanto minus aut militum virtus, aut hominū industria sibi vindicare potest, tanto maius diuinæ benignitatis atq; beneficentiæ lumen mentibus nostris affulget. Nam cum Imperium Orbis terræ ab eo tempore, quo primū in natione nostra do-

micilium suum collocavit, & Christianū fuerit, & tale
 prorsus, vt iniuriā non faceret alteris, sed ab eis propul-
 sare potius: dubitandū nō est, quin huic Christianorū
 siue p̄sidio, siue patrocinio Deus antehac semper fa-
 uerit. Itaq; etsi Resp. nostra s̄ape in magna pericula ad-
 ducta fuit, tamen eam Austriacorū Principū virtus iam
 diu feliciter sustentauit. Et, cū essent, qui genti huic in-
 uiderent, omnesq; neruos ad hanc oppugnandā inten-
 derent, tantum tamē abfuit vt eandē euertere possent,
 vt quanto id magis molirentur, tanto illa maiore & e-
 molumentorū, & ornamentorū accessione aueretur.
 Carolus Dux Burgundionū, Princeps fortis atq; belli-
 colus, cū imperāte Friderico tertio Austriaco, victrices
 legiones suas in Germaniam nostrā duxisset, atq; No-
 uesium obsidione premeret: Fridericus aut̄ exercitum
 magnū atq; bellicosum ex omnibus Germaniæ popu-
 lis comparasset, quo Carolus reijceretur, certe graue
 quoddam atq; periculosum belli incendium excitari
 videbatur. Verum Deus pro benignitate sua eam felici-
 tatem tribuit Imperatori optimo, vt nō solum bellum
 hoc sine sanguine dirimeretur: sed idem etiam cum eo,
 quē hostē habuerat acerrimū, affinitatem contraheret.
 Cuius quidem rei is fuit fructus, vt hæreditas Caroli ad
 gentem Austriacā nō ita multo post deferretur. Acces-
 serunt tū ad pristinas huius facultates Belgarum atque
 Sequanorū populi diuites atq; florentes: vt q̄ primo vi-
 sum fuerat malo esse Friderico, id ei posterisque ipsius
 multum utilitatis attulerit. Et quanquā inuidi quidam
 certos

certos Belgarū populos concitauerant, vt contra Maximilianum Friderici filium seſe commouerent: tamen & hi motus ſane feliciter ſedati fuerunt, & Belgium ita pacatū, vt huius populi ab eo iam tempore erga Principes ſuos in fide nunquā vacillarint. Quid vero dicā de ea, qua idē Maximilianus affectus fuit iniuria, cum ei & ſponſa & Regio huius dotalis pręriperetur? Veruntamē res ita tulit Diuinitus, vt hoc eius damnū magno Domus ſuę commodo & quaſi lucro ſarciretur: cū regnum Hispaniarū inclytum, affinitatis iure veniret in poteſtatem PHILIPPI filij eius, veniret Regnum Neapolitanum, veniret Regnum Siciliae. Ac cū noſtra ætate fœderati quidam, ijque potentes, CAROLVM Imperatorem à poſſeſſione Italiae deijcere vellent, & huic graue atq; periculofum bellum inferrent: eodē tempore Pannoniae atq; Bohemiae regna Ferdinando fratri eius, qui rebus noſtris cum Imperio nunc præeſt, accreuerunt, & noſtrorum militū virtute territi hoſtes obſidionem, qua Mediolanum cinxerant, re infecta, ſoluerunt.

Iam cū proximis hiſce annis quidam potentes conſilia contra CAROLVM Imperatorem noſtrum, eiufq; filium PHILIPPVM neſcio quæ, & Auſtriacæ genti, & Germaniæ noſtræ pernicioſa captarent: En tibi, eidem Philippo Britannię Regina atq; hæres nubit: & quo beneficio ſuo DEVS clariffimam, ſanctiffimamque Fœminam, eamq; iniuria eorū, à quibus minime oportebat, oppreſſam ita extulerat, vt in excelſo Dignitatis gradu collocaretur, hanc cū eodē Philippo ad perpetuam vitę ſocieta-

focietatē coniunxit. Videmus iam, videmus Principes populiq; Germani, DEVM antehac Austriacam gentem conseruasse ac ornasse mirabiliter: & tantum bonorum atq; potentiaē iuste ad eam detulisse, vt si vlla, huius certe potētia Res Christianas prope ruentes fulcire possit. Et quanquam in ijs cogitationibus, quę illam quietam rerū nostrarum rationem procurationemq; completuntur, magna cum delectatione animi versor, nihilq; opto magis, quam vt eadem res sine sanguine & seruari & amplificari queant in perpetuum: tamen, vt nunc sunt tempora, optare id facilius, quam sperare possum. certe vt maiorem in modum lætor, è nationibus populisque Christianorum tantas accessiones ad potentiam gentis illius eo iure, q̄ omnes gentes approbant, factas esse: ita nō possum nō gaudere, Imperatores Austriacos sepe signa dedisse fortitudinis cuiusdam excellentis, atque bella multa & gessisse ipsos feliciter, & confecisse, quoties vel Barbari domandi essent, vel alij hostes frangendi. Quibus sane profligatis, & Insubres & Ligures, qui à nobis fuerāt auulsi, recuperauit idē Imperator noster CAROLVS. Regnū aut Tuneti, q̄ è manibus Turcæ singulari virtute excusserat, Hispaniarū regno adiunxit & eundē hostē in Pannonia ita terruit, vt armis nostris laceffitus, pugnādi potestātē nō faceret, sed subduceret sese, ac trepidus pedē referret. Iā vero Ferdinandus, qui fratri optimo optim⁹ Imperator successit, & hoc tēpore summæ rerū nostrarū p̄est, quantū pietatis cū virtute summa cōiunxit? Cuius iustitia, prudentia, tēperantia, vigilan-

vigilantia atque fortitudo, in illustri loco quasi sitæ, omnibus bonis perspectę sunt, & vno omnium ore celebrantur. Qui non solum in rebus secundis fuit semper animo moderato, sed etiam in aduersis constanti atq; magno: vt fortunā, si quando iniquior esset sibi, vincere videretur. Qui cum aliis in rebus de nobis bene meritus est tum q̄ tam diu impetus Turcæ potentissimi atque truculentissimi hostis solus sustinuerit, eosq; a ceruicib. nostris depulerit, meritus est optime. Ac quia idē ille hoc agit perpetuo, in eoq; est plane totus, vt rebus nostris languentibus mederi possit: certe nihil æque optandū esse videtur, q̄ vt euentus optimus optimi Principis consiliis tandē aliquando respondeat. De Philippo autem Caroli filio, eodemq; Rege Hispaniarum, quid dicam? Qui ita viuit, & sic se gerit, vt in eo paternæ virtutis spem boni omnes collocent. Ad cuius liberalitatē, prudentiam, atq; iustitiam excellentem tantum fortitudinis specimen iam accessit, vt eum omnes gētes admirentur, & in oculis quodam modo ferant: hic cum non ita pridem Regem potentissimum vicisset, se tamē ipsum maiore cum gloria vicisse videtur: cum victoria ea vteretur tam moderate, nihil vt fumeret sibi in solētius, sed omnia ad honorem Dei, vnde omne bonū proficiscitur, more Maiorum suorum referret. Tali pietate qui præditi sunt, hos Deus fouere, & ad eos plus, quam ipsi optant, deferre consuevit. Maximilianus autē Ferdinandi Imperatoris filius & Bohemorum Rex, cum absente Carolo Imperatore Hispanias regeret iuuenis,

L quam

quam illustria virtutis signa dedit? quam bene gessit omnia? ut gentium illarū voluntates sibi conciliauit? In rebus autem Pannonicis non minor eius virtus eluxit. Nec Ferdinandum eius fratrem præterire hic possum. Qui & regnum Bohemiæ singulari prudentia administrat: & vbi superiori anno exercitum in Pannoniā contra hostes Christiani nominis bellicosissimos duxerat, eū existimationis bonæ fructum cepit, ut ei neq; consilium neque fortitudo ad res optime gerendas deesse videretur. Porro Carolus Ferdinandi Imperatoris filius, qui etsi minimus natus est inter fratres, non tamen in eo minorem virtutis spem boni omnes ponunt: Quippe cum eiusmodi, tamque excellentis sit indolis, ut ad res maximas natus esse videatur. Ex his omnibus constat, gentem Austriacam tantum & potentia & virtute hoc tempore excellere, ut ad Imperium Orbis terræ, & summum decus genita esse, & Deus per hanc, quā tantopere auxit, rebus nostris fessis atque afflictis nunc tandem succurrere velle videatur. At cum singula Christianorum regna, vim atque impetus Turcarum ægre sustinere possint, nec Reges illorum inter se ita iuncti sint, ut alius alii opem ferat: est profecto quam obrem DEO immortali magnas gratias agamus, quod hisce difficillimis temporibus nostris ad gentem illam, quæ cum Imperio Germaniæ nostræ præest, tantum potentiae atque iusti Imperij detulerit, ut Turcarum potentiae recte atque utiliter opponi possit. Etenim si omnes nationes atque populos, qui in potestate sunt Imperatoris nostri,

& Phi-

& Philippi Hispaniarum Regis, cum ijs, quibus Turca in Europa, Asia, & Africa imperat, gentibus contuleris, ut hæ vincant hominum numero, illæ tamen & virtute militum, & armorum genere his eisdem longo intervallo antecellere videntur: nisi quis forte putat Germanos nostros, Italos, Hispanos, Pannonos, Bohemos, Belgas cedere Asiatico, quo Turca potissimum abundat, militi: & naturam eos, qui Septentriones spectant, non magis ad fortitudinem animorum, corporumque robur finxisse, quam illos, qui sub cælo viuunt calidiore. Et quanquam copias quasdam nostras Turcæ aliquoties affligerunt, eas tamen victorias nec incruentas, nec sua magis virtute, quam nostra culpa ipsis partas fuisse, præclare intelligimus: Quippe cum parvæ manus militum nostrorum maximis atque robustissimis hominum legionibus, & tirones veteranis obiicerentur: ut si nulla alia culpa in nobis hæssisset, temeritatis tamē iure damnaremur. Volo equidem nos primo omnium ad Deum confugere supplices, & nos totos benignitati eius credere atque committere. Situm est enim in potestate eius summa, maximos atque robustissimos hostium exercitus parva nostra manu fundere atque delere: quod Gedeoni, eiusque exercitui priscis temporibus diuinitus contigisse memoriæ proditum est: & Maximiliano Cæsari nostra memoria sæpe contigisse, nos ipsi testes esse possumus. Etsi igitur desperandum non est, si forte hostis nos militum multitudine vincat, dum modo cetera, quæ ad rem bene gerendam pertinent, non nimis desint:

L 2

quippe

quippe cum res militaris magis virtute militum, quam
 multitudine niti, & victoria diuinitus concedi potius,
 quam humana potētia acquiri videatur: tamen si exer-
 citum iustum, eumque bene armatum contra hostem
 educere possimus, an non fatius fuerit hoc, quam pau-
 cos atque inermes periculo offerre? Deus non ita pendet
 è nutu nostro, vt quoties rē temere in discrimen addu-
 camus, nos arbitrato nostro iuuare, & inusitata signa
 potētiae suae dare cogatur. Qui conātur Deo ita præscri-
 bere quodam modo atque legem dare, certe & fallunt
 se ipsos, & in leges ipsius plane cōmittunt. Christus Do-
 minus noster, idemque Filius Dei, omnia potuit: tamen
 cum Satanas ei suaderet, vt se è superiore templi parte si-
 ne incōmodo suo præcipitem daret, eaque re potentiā
 suam Diuinam declararet, id noluit, cum per gradus
 descendere posset. Atque hoc sui exemplo monuit nos,
 ne si forte facultas eorum, quib. ordine certo & vsitato
 vti possimus, suppetat nobis, eam nos omittamus, &
 conuertamur ad ea, quae inusitata ratione eueniunt, &
 miraculi cuiusdam singularis vim habēt. Quo cautiore
 prudentioresque esse videntur, qui cauent, ne plus spei
 quam oportet, in robore exercitus sui ponant: & tamē
 cum possint iustum exercitum, eumque bene instructū,
 exercitatumque habere, ne eū, qui nec numero, nec vir-
 tute hostib. par non sit, educant. Si vllus alius, ego certe
 spem omnem nostram in Deum cōferendam puto: te-
 meritatem tamen probare nec debeo, nec possum: hoc
 praesertim tempore, cum Deus nobis tribuat, vt per Au-
 stria-

striaecam domum multū sane possimus. Fecit antehac Imperator noster Carolus sæpe periculum militum, quos è Germania atq; Hispania euocauerat: & quantū valeat vtriusque gentis coniuncta atque inuicta virtus, testimonio Orbis terræ cōprobatum est. Neque n. in vllum locū venerunt legiones horum, in quo non singularis cuiusdā virtutis signa dederint: vt spes ostendatur in his etiam posthac, quoad inter se coniunctæ fuerint, magnum præsidium fore rebus Christianis. Sed quid si Italorum, Pannonum, Bohemorū, & Belgarum copiæ accesserint? Deus quando tot, tantasque nationes, easque florentissimas eorum, qui nobis imperant, dicto audientes esse voluit, an nō videtur quoddam veluti signum sustulisse nobis ad bene sperandum? An nō videtur monere nos, ne, quam potentiam iustam nostræ atque omnium Christianorum vtilitatis causā genti Austriacæ adiunxit, eam hisce nostris calamitosissimis temporibus per summā ingratitude[m] repudiemus? Hic si, quam Deus ipse offert, occasionem præclaram rerum nostrarum constituendarum gratis animis arripuerimus, erit in procliui nobis, vt non solum communium hostium impetus posthac sustinere, sed etiam frangere, & Imperium nostrum sane feliciter propagare possimus. Mathias Pannoniæ Rex etsi non tantum habebat virium quantum Turcæ, tamen exercitu suo, quem patrum nostrorū memoria in armis habebat perpetuo, & è variis gentibus coëgerat, quoties cum Turcis collatis signis pugnavit, toties vicit, deque eis triumphos gloriosissi-

riosissimos egit. Persæ autem, qui equitum peditum-
 que numero impares quidem sunt hostibus eisdem, sed
 fortitudine atque disciplina rei militaris si non maio-
 res, tamen pares, hac nostra ætate maximas horum co-
 pias sæpe deleuerunt. Nos vero qui tam diu Imperium
 Christianorum sustentauimus, si cum tot gentibus cõ-
 iuncti fuerimus tandem, certe nec minus quã vel Ma-
 thias Pannoniæ Rex, vel Persæ hostem hunc commu-
 nem comprimere poterimus, non minus dico? immo
 multo etiam magis: cum præsertim illum potētia, hos
 autem causa, cui Deus haud dubie pro misericordia sua
 fauet, superaturi simus. Quæ cum ita sint, postulat of-
 ficiū, postulat necessitas non solum à nobis, sed et-
 iam à Principibus Austriacis, eorumque populis ac Re-
 gnis, vt inter nos perpetuo fœdere simus coniuncti.
 Nam vt nunc sunt tempora, communis est omnium
 nostrum causa, commune periculum, communes itē
 hostes. Nam qui inuident Principibus illis Augustis,
 iidem inuident etiam nobis, nec arbitrantur se vtriusq;
 nostrum saluis, viuere posse. Et quia animaduertunt,
 quoad Respub. nostra salua est, se Principes hos euertere
 nequaquam posse: nec vicissim fore, vt Imperium no-
 strum intereat, quam diu iidem illi tanta cum potentia
 huic præfunt: sic petunt illorum iugulum, vt nos etiam
 confodiant: & quam nobis afferre conantur perniciē,
 eandem illis etiam moliuntur. Quæ cum ita sint, vide-
 mur cum gente Austriaca ita coniuncti esse, vt nec nos
 corruere queamus sine graui huiusdamno, nec gens eadē
 fine

sine magna nostra calamitate concidere possit. Quantum autē presidij sit eidem, & ipsius populis, regnisq; in virtute militum nostrorum, hæc tempora plane declarant, cum hi & Pannonæ & Belgas, quoties opus est, defendant. Quibꝰ amissis, quid tandē futurum esset Hispanis? quid Italis? immo quid Principibus gentis illius? Ac si à gubernaculis Reip. nostræ dimouerentur hoc tēpore ijdem Principes, an non in istis procellis nostris naufragium facturi essemus nos breui? an non nostris ipsi armis perituri? omitto hic periculū grauiissimum, quod externi hostes nostri nobis cōflare nō desinunt. Quare quod Principum illorum & nostra, omniumq; gentiū quæ in eorundem potestate sunt, dignitas atque salus publica postulat, vt simus omnes inter nos iuncti, id omnes summo studio expetere atque curare debemus. Ac primum Principes ipsi, quorum necessitudinem natura ita constituit, vt si alter alteri nō faueat, à seipso desciscere quodam modo, & alienus esse videatur, tanto arctiore societatis vinculo inter se copulentur, quanto minus vnus horum damnum ab altero seiunctum esse potest. Habent commune nominis decus, communes Maiorum imagines, communia iura & sacra, & honorum alij aliorum hereditatem, vt proximorum genere, iure adire possunt. Quo facilius à se impetrari patiētur, vt non solum ipsi inter se coniuncti sint perpetuo, verum etiam vt inter ipsos ac nos, immo inter nationes & populos omnes, quibus imperant, foedus perpetuum sanciat. Hoc illud ipsum est, in cuius curam eo magis incum-

incumbere debemus, quo id plus commodi cum nobis, tum vniuerso Orbi Christiano allaturum esse videtur. In quo si non defuerimus ipsi nobis, certe nec Principes illi nobis deerunt, idq; tanto minus, quanto maior spes ostenditur eis fore, vt si maximæ illæ, florentissimæque gentes nobiscum in pulcherrimam tuendi, propagandi que Imperii Christiani societatem coierint, solidos virtutis suæ fructus capere, ac sibi æternam gloriam parere facile possint. Quo magis cauendum puto, ne, quæ datur occasio nobis in præsentia Reipublicæ nostræ ornandæ, amplificandæque, eam non arripiamus atque complectamur. Magnum est, credite mihi, robur & quasi numen consentientis alicuius populi: at quanto maius erit tot populorum atque gentium consentientium? Et, vt mihi quidem videtur, coetui eorum, qui ita sociati sunt inter se, Deus qui charitas ipsa est, præsto erit in perpetuum: sub cuius tutela qui latent, an hos vlla hostium vis vincere potest? Quare si tantum tribuimus nobis, tantum patriæ, tantum cunctæ Reipub. Christianæ, quantum debemus, quo quisque nostrum magis gratia, autoritate atque consilio valet, eo magis elaboret, vt Respub. nostra languens, primo quoque tempore recreetur, reficiatur, & in eum, vnde decidit, statum bonum atque beatum restituatur: id quod haud dubie eueniet, si rationem huius constituendæ, atq; amplificandæ, quæ se hoc tempore vltro offert, non repudiauerimus. Volo equidem Imperium nostrum florere, id tamen sine vlllo incommodo aliorum Christiano-

stiano-

stianorum populorum, immo vero magno cum com-
 modo eorum, qui nobiscum fuerint cōiuncti, atq; eam
 cenfeo esse oportere foederis, quod probo, rationem, vt
 nullus horum pristinam suam libertatem amittat, nec
 in nostram, aut vllius alterius gentium potestatem
 concedat. Volo nos omnes idem de salute publica fen-
 tire, & tanquam vnius corporis membra, si vnum lan-
 gbeat, omnes dolere: si vnum bene habeat, ac rebus se-
 cundis vtatur, omnes gaudere, vt singulorum bonum
 commune omniū esse videatur. Volo regna illa socio-
 rum non minus salua esse, quam Rempub. nostram.
 Quin rationē foederis huius ita constitutam cupio, vt
 quæ regio laborat maxime, huic ab omnibus potissi-
 mum subueniatur, id quod vera æquitatis ratio postu-
 labit: atque vt ijs, quos vel intestini motus, vel externo-
 rum hostium arma premunt, subito possit auxiliū fer-
 ri, idq; cōmuni omniū foederatorum sumptu, singulæ
 nationes illorū singulas legiones alant perpetuo, & co-
 pias illas iunctas in loco opportuno collocent. Accedāt
 ad has Bohemorum atq; Belgarum auxilia, ac si populi
 hi singuli singulas legiones sustentare nequeant, susten-
 tent tamen tantum, quantum possunt. Solet quidem
 quod nobis atq; Christianis populis imminet discrimē
 à Turca grauius esse eo, in quod quidam Europæ Reges
 atq; populi nos sociosq; nostros adducere possunt. Nā
 vt hi sese commoueant maxime, est tamen spes fore, vt
 minore negotio depellere eos, aut ita reconciliare no-
 bis possimus, vt cum eundem, quem nos, socij q; nostri

M

Chri-

Christum colant, malint tandem esse nostri amici, quā hostes, & nobiscum atq; cum tot Christianis gentibus foedere iungi, quam nos atq; easdem laceffere, id quod sine grauiissimo periculo suo facere non poterunt. Et quanquam hæc speranda sunt, tamen si q forte horū ab armis contra nos, aut socios nostros susceptis discedere noluerint, eam consilij rationem ineundā cenfeo, vt laborātibus succurratur ab omnibus foederatis, idq; pro rata cuiusq; populi parte. Magnæ n. opes ac late omnino patententes sunt Germanorum nostrorum, Italorum, Hispanorum, Pannonum, Bohemorum, Belgarum, vt q onus bellorum gerendorū singuli, si ab aliis non adiuuarentur, egre fortasse ferre possent, id cunctis futurū sit leue. Et quanquā rebus Christianis in virtute, robore & multitudine militum nostrorum multū est præsidii, tamen si copiæ gentium illarū accesserint, quanto facilius non solum in Europa, sed etiam in Asia hostes communes comprimere poterunt? Muniatur sane Pannonia præsidio maiore, eo quod maior atq; potentior hostis ei bellum inferre solet: ac quoties hic maioribus copiis in Regnū illud, aut vicinas gentes impetum facturus esse videtur, constituatur, vt communi omnium foederatorum ope atque sumptu idem præsidium augeatur atq; firmetur, nec interea aliis auxilium iustum subtrahatur, quotiescunque eodē eguerint: vt foedus ipsum tanto sit stabilius, quanto eius, q per se æquū est, maior ratio habita fuerit. Hoc loco, ne vobis ista prudentia viris præscribere videar, præteribo, q præterea sub
delibe-

deliberationem cadunt: nec dicam, quod, me etiam tante, cogitabitis, atq; curabitis, vt si quæ aliquibus fœderatorum ab hostibus erepta fuerint, his eisdem restituantur: sin quæ præterea capta fuerint, hæc nostro Imperio, ad quod iure pertinent, adiungantur. Quod cum per se iustum fuerit, tum vero etiam æquum, vt cū Imperium Romanum penes nos sit, & res Christianorum militaris nostro potissimum milite nitatur, res nostræ tanto magis crescere debeant, quanto plus præsidii atque vtilitatis rebus communibus afferre & possunt & solent. Et quia hic tribuetur cuiq; genti, quod suum est, non erit profecto, cur quenquam huius nostræ iustissimæ, vtilissimæ, atq; honestissimæ societatis pœniteat. Nos autem, nos inquã Germanos, eo minus huius pœnitebit, quo magis & potestate & dignitate Princeps noster cumulabitur: vt quos antehac hostes ægre à capitibus nostris depulit, eos posthac, si opus fuerit, aut sedibus ipsorum pellere, aut intra fines eorundē comprimere summa cum gloria nostra valeat. Ac si rationibus nostris ita consuluerimus, & ad officium atq; bonum publicū reuocauerimus omnia, certe Deus, qui bonis bonorū consiliis atq; conatibus mirabiliter fauet, pcul dubio ita nos adiuuabit, vt Respub. nostra atque totus Orbis Christianus breui reflorescāt. Habetis hic Principes populiq; Germani, quæ de omnibus cōmodis ornamentisq; vestris dicēda putauit: & vos rogo, obsecro, & per sanguinē Seruatoris nostri Iesu Christi obtestor, vt si hæc videbūtur bona esse, si vtilia, si honesta, si pia, si

M 2 Rei.

Reipub. nostræ necessaria, ea tantum apud nos valere patiamini, quantum patriæ nostræ cōmunis atq; adeo totius Reipub. Christianæ dignitas, & publica salus à vobis impetrare debent. Testor Deum immortalē, qui solus abditos animorum nostrorū sensus perspicit, me consilium hoc nō alio quam ad cōmunem vtilitatem atq; dignitatem vestram referre, nec aliud petere, quam q̄ patria ipsa iure quodam suo à vobis flagitare videtur. Quæ si vna voce loqui posset, haud dubie in hanc sententiā ageret vobiscum: Ego si à vobis hoc postularē, vt mea causa de suo quisque vestrum priuato iure decederet, vel mortē non dubiam adiret, an non hoc iure quodam modo facere viderer? ita n. genui vos, vt si opus sit, vitam ipsi vestram pro me pfundere debeatis. Sed quia tamen consilium, quod datur in præsentia vobis, non solum duriora ista excludit, verum cauet etiā, ne bona fortunasque vestras amittatis, neve in vllius periculi flammā vos temere cōiiciatis, tanto minus id repudiare debetis, quanto idem cum commodis vestris atque rationibus, siue priuatis, siue publicis, est coniunctius. Ac primum quia à vobis hoc petitur, vt sublatis similitatibus, sitis concordēs inter vos, & idem de Reipub. de religione Dei immortalis, deq; publica salute sentiatis, an non hoc illud ipsum est, ad quod, si tacerent alii, vos tamen ipsos excitare deberetis? Qui nisi desieritis oppugnare vos ipsos, & me lacerare, non modo non germani eritis inter vos, nec ciues mei amplius, sed inimici planeq; hostes. Nam quatenus intestina inter vos bella

geri-

geritis, mihi tanquā matri vestrę manus infertis: immo vos ipsos, à quibus nullum meum malum seiunctū esse potest, læditis atque affligitis. Hoc loco si vobiscum expostulare vellem, possem id quidem iure quodā meo: sed quia libenter de eodem iure meo remitto, vt vobis parcam, vos hic moneo tantum atq; hortor, vt animos dignos Germanis hominibus suscipiatis, & in Repub. mea constituenda tantum tribuatis mihi quantum salus vestra atq; publica postulat. Deponite igitur similitates, si quas inter vos geritis, & in me atque Rempub. meam totis pectoribus & singulari animorum cōsensione incumbite. Quod ipsum & necessarium erit vobis, vt perniciem certam vitetis: & tale prorsus, vt mihi atque vobis vberimos fructus afferre queatis: Quippe cum hoc tempore tantū possitis, vt qua parte collapsa sum, non refici solum, sed ita etiam ornari possim, vt tandem non minus, non minus dico; immo etiam magis floream, quam Caroli illius magni atque Othonum tempore felicissimo florui. Habetis Principes Augustos tales, vt meliores ne optare quidem possitis, qui & volunt, & possunt me iuuare: nec solum tueri dignitatem, quam habeo ego, & vos in me, sed etiam augere atque amplificare, si modo ipsi volueritis, & à complexu ipsorum vos ipsos vestra culpa nō diuulseritis. Quare si me, me inquam, matrem, quæ vos genui, auditis, habetote rationem meæ atque adeo vestræ salutis: & caute, ne quæ hoc tempore opportunitas datur rerum vestrarū & constituendarum, & ornandarum, eam amittatis.

M 3

In quo

In quo ipso si ita gesseritis vos, vt officium vestrum desiderare videtur, de me profecto, de vobis ipsis, de que vniuerso Christiano Orbe optime merebimini. Hæc si Germania loqueretur vobiscum atque ageret, Principes populi que Germani, an vocem eius aspernaturi essetis? Nihil arrogo mihi, sed tamen si quod suadeo ipse, & Patria nostra cōmunis flagitare videtur, impetrauero, non erit profecto, cur vos sententiæ meæ atque consilij pœniteat: & ex officio vestro eos sane fructus percipietis, qui vobis atque Germaniæ nostræ cunctæ maximas vtilitates ac summa ornamenta allaturi sunt. Quod vt eueniat tandem, pro ea, qua Patriam hanc nostram complector, charitate optare ego maxime, & supplices ad Deum manus tendere, fidem que eius ac nomen sanctissimum implorare non desino.

F I N I S.

at Tm 2148

WMA

ME

Faint bleed-through text from the reverse side of the page, including 'CHRISTOPHO...', 'HEREDITAR...', 'BANC DE...', 'in Europa...', 'chion Motus...', 'se virtutis superior...', 'gundia; Sina; Cann...', 'ARCIDVCI A...', 'GERMANIAE H...', 'DAMITA, CO', 'ATOVE...', 'AVGV...'

